

EVA GARLES

AURKIBIDEA
2000

GUZTION ARTEAN
MUNDUARI SOINU EDERRAGOA ATERA

COMPARTIR
PARA QUE EL MUNDO SUENE MEJOR

2001eko
martxoak 8

8 marzo
de 2001

ERREDAKZIOA:
Iñaki Ugalde
Ion Imanol Iturrioz
Esther Isasa
Eskarne Lopetegi
Josu Perales
Juxto Egaña
Luis Mari Gonzalez de Txabarri
Juan Miguel Gutiérrez
Agurtzane Maiz

DISEINU ETA MAKETAZIOA:
Zirrimarra (Andoain)

MARRAZKIAK:
Joseito Sasire
Iñaki G. Erro (wenxi)
"zirrimarra"
Eva Garcés

INPRIMATEGIA:
GERTU, Tf.: 943 78 33 09
Oñati, Gipuzkoa

LEGEZKO GORDAILUA
BI- 2251/81
ISSN: 0212-6788

Autonomi Elkarteko Administrazio
Orokorra
HABE
www.habe.org
Tel. 943 02 26 00
Faxa: 943 02 26 01
e-mail: argitalpenak@habe.org
Harpidetzak: harpidetzak@habe.org

312

5 EUSKALTEGIAK IRRATI-JOLASEAN

6 GAURGERO MOTZEAN

8 GAURGERO

- Maitane Segurola, harritzeko moduko missa
- Alaitz eta Maider: "Neskok badugu zerbait... Neskek ulertuko dute zer den"
- Joane Somarriba, gurpil gaineko señora

14 GAURGAZTE

Nola ikusten dute beren burua gaurko gazteek?

15 INTERESGUNEA

Emakumea zeruaren erdia

23 ELKARRIZKETA

M. Carmen Garmendia

26 BEHIN BAZEN...

28 BIZILEGE APARTAK

Navanethem Pillay, Ruandako genozidioa epaitzen ari den emakumea

30 ZINEA

Emakume-zinema, zinema-emakumeak

32 KULTURONTZIA

- Korrika 12
- Zozomikoteak

36 HAMAIIKA TRIKIMAILU

Aitziber San Roman

37 DENBORAPASAK

41 IKASLEAREN KOADERNOA

Helbide honetara bidali behar da:
HABE aldizkaria
Vitoria-Gasteiz kalea, 3
20018 DONOSTIA

HABE

Erakunde Autonomiaduna

HARPIDETZA-ORRIA

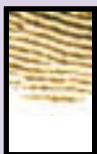
Izen-deiturak:
Zein euskaltegitan ari zara ikasten?
Identifikazio Fiskalaren Kodea / Nortasun-agiria:
Helbidea: Telefonoa:
Herria: Posta-kodea: Probintzia:
HABE aldizkaria jaso nahi dut etxean. (Urtean 11 ale: 3.470 pta./ 20,86 euro). Euskaltegi bateko ikasle bazara, harpidetza 1.735 pta./ 10,43 euro.
Honela ordainduko dut:
☐ Errenboltoz
☐ HABEren izenean luzaturiko txeki bidez
☐ Transferentzi bidez (kutxa 2101.0381.01.0003069002)
☐ Kontu korronte bidez: Bankua edo Aurrezki Kutxa:

Sukurtsala: K.D.:
Zenbakia:

OHARRA: Egin daiteke harpidetza HABENET-en bidez ere: www.habe.org

Zure txokoa

Kaixo lagunok:

Jakin nahi nuke zer gertatzen den aldizkariarekin batera banatzen duzuen CDarekin.

Batzuetan posible izan dut musika-aparailuan entzutea, beste batzuetan, berriz ez. Badirudi transkripzioak ere badaudela bertan... Ez dut oso ondo ulertzen nahaspila hau. Argituko al didazue, mesedez?

Josune, Ermua

Orain arte atera ditugun CD guztiak ez dira berdinak izan. Hasieran CD audioak (musika-aparailuetan entzutekoak) bakarrik genituen aurreikusita baina tartean beste bi produktu zabaltzeko bidea ikusi dugu: IKASTIRA eta EUSKARA HOBETZEN. Azken bi hauek CD-ROM formatoan (ordenagailuetan bakarrik ikus-entzun daitezkeenak) atera genituen eta beraz, ez dute balio musika-aparailuetan entzuteko. Otsaileko alearekin batera banatu duguna, berriz, CD audioa izan da berrito. Gogoan hartu CD audio hauetan entzungaien transkripzioak txertatu ditugula baina hauek irakurri edo inprimatzeko beharrezkoa dela ordenagailua.

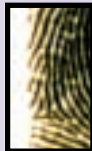
Argitzeko, hemendik aurrera CD audioak banatuko ditugu maiatza, iraila eta abenduko aleekin batera ziur. Horretaz gain, beste hilabeteetan zeozer eskaintzeko modurik ikusiko bagenu, aldizkarian txertatuko genuke, merezi duela uste dugulako. Baina, oraingoz ezin dugu datu zehatzagorik eman. Eskerrik asko zure eskutitzagatik eta espero dugu zenituen zalantzak argitu izana.

Kaixo, zuen aldizkariaren harpidetza aspaldian egin nuen eta aldaketa asko egin dituzuela uste dut. Ondo dago, baina uste dut orain zalagoak direla testuak. Ezin duzue gauza errazagoak jarri? Eskerrik asko.

Gorka, Iruñea

Harpidedun estimatu hori, saiatuko gara gauza motzagoak idazten, baita euskara-maila aldetik errazagoak direnak eskaintzen ere.

Agur t'erdi.

Perpau kontsekitiboak direla eta, ez omen gaude ados eta, aldizkariaren azken alean diozuen bezala (HABE ald. 311 "Zure txokoa") nire iritzia jakin nahi duzue. Hiru gauzatxo, besterik ez.

1. Zuek zeuek aitortzen duzue esamolde honek (Hain da polita orduak eman ditzakeguLA... ez daukala "tradizio handirik" eta ez dela "oso gomendagarria".

Hortaz, tradizio handirik ez izateaz gain, oso gomendagarria ez bada, zergatik aholkatzen duzue EGA idazlanak hobetzeko atalean? Usu erabiltzen delako?

2. Euskaltzaindiak dioena, ordea, bestelakoa da. "ela atzizkiak ez du lekurik perpau kontsekitiboetan" (...) "Esamolde hauek ez dute tradizioz eta ez dira gomendagarriak" (EGLU 450. or.)

Beraz, arestian aipatutako "oso" eta "handirik" zeuek erantsitako eta ezer justifikatzen ez duten ñabardura hutsak dira.

3. "Badira bestelako aukerak, jatorragoak direnak" diozue. Eta galdetzen duzue esamolde batzuen eta beste- en arteko aldea ez ote den hizkuntza erregistro desberdinen arabera.

Hara, bada! Erantzuna zeuek eman duzue: aldea jatortasunaren arabera da. Batzuk jatorragoak eta beste batzuk ez.

Baina iradokitzen duzuenaz bestera, aldea ez da erregistro kontua. Izan ere, erregistro guztiak izan behar dira jatorrak eta ez batzuk besteak bainoago. Bestela, tranpa egin eta edozein itxuragabekeria onartu beharko genuke erregistro desberdinen edota lizentzia poetikoaren izenean.

Zoritarrez, EGAREN errealitatea ez da hain samurra izaten. Gutun hauek bidali badituz, iazko EGA azterketan esaldi molde berbera txartzat eman zutelako izan da. Horregatik, berriro diotsuet hobe zenuketela akats hori zuzenduko bazenute.

Eskerrik asko.

ENKARTERRIKO UDAL EUSKALTEGIKO irakasle bat.

Eskerrak zuri halako arreta eskaintzeagatik. Ez genuen espero kontu honek halako soka ekarriko zuenik. Bestela, gure aurreko alean emandako erantzuna oso bestelakoa izango zen.

Uste dugu hasiera-hasieratik onartu genuela guk proposatutako egitura ez zela egokiena. Baina, ikasleek egindako idazlanetan aldaketak sartzen ditugunean, ahalik eta gutxien aldatzen saiatzen gara, kontua ez baita goitik behera berridaztea (gogoan baduzu, -elarik moldearen gehiegizko erabileraz aritu ginen ale hartan).

Hemendik aurrera kontu handiagorik ibiliko gara egiten ditugun iradokizunekin. Ez zen gure asmoa Euskaltzaindiak hobesten duena zalantzan jartzea, hala ulertu baduzu ere.

Bestalde, EGA atzertzaileei oharrik egin nahi badiezu, gogoan izan tarte honek horretarako aukera ere eskaintzen dizula.

Zure txokoa da hau, idatziguzu!

Euskaltegiak irradi-jolasean

Matxintxu AEK Euskaltegia

Euskaltegien arteko lehiaketaren bigarren saioa burutu zen urtarrilaren 24an. Matxintxu AEK euskaltegia izan zen protagonista eta zazpi eta zortzigarren urratsetako ikasleak aritu ziren jolasean. Lehiaketan parte hartzeak sortzen duen urduritasunaz gain, deustuarrek Bertatik Bertara saioko kamerak izan zituzten bisitari, eta hor ibili ziren alde batetik bestera kamerei alde egin nahian.

Puntuak: 32,075

Gasteizko IKAKo Zaldiaran Euskaltegia

Irratsaioaren proban, Bartzelona futbol-taldeko presidente izan zen Nuñez elkarriketatu zuten. Gustua hartu zioten elkarriketari eta hiru minutuak bapo pasa pasatzeaz gain, Nuñezek primizia eskaini zuen, Errealeko presidente aurkeztuko zela esan baitzuen.

Puntuak: 31,885

Argazkia: Imanol Otegi

Arrasateko Udal Euskaltegia

Otsailaren zazpian Arrasateko hamaikagarren urratseko ikasleak izan ziren protagonista. Dena den, bosgarren eta bederatzigarren urratsetako ikasleak ere lagun izan zituzten lehiaketan zehar. Santa Agedako koplak aukeratu zituzten kantatzeko. Karmelo soinu-jotzailearen laguntzaz eta beste klasetako ikasleekin 30 lagun inguruko koro polita osatu zuten.

Puntuak: 36,125

Argazkia: Imanol Otegi

Lea-Artibaiko AEK Barnetegia

Otsailaren 14an, San Valentin egunean, maiteminduen egunean alegia, Lea-Artibaiko AEK-ko barnetegia izan zen bosgarren lehiakidea. Bigarren proba egiteko zorte kaskarra izan zuten. Hondartzan urte osoan zehar bainatzen den norbait topatu behar zuten eta nahiko azkar aurkitu zuten, baina telefonoak huts egin zuen.

Puntuak: 30,541

Argazkia: Imanol Otegi

Arrosadiako AEK

Talde berezi samarrak hartu zuen parte, izan ere 5. eta 6. urratsetako gurasoak animatu baitziren probak egitera. Eta noski, gurasoak dauden lekuan haurrak ezin falta. Laurak aldera Korrika kulturalaren barruan marrazki bizidunen film bat ikustera joanak ziren haurrak, baina lehen proba egitear zeudela han agertu ziren hogeiren bat ume, beren gurasoak animatzeko prest.

Puntuak: 32,25

Lehiaketaren berri izateko:
www.eitb.com/euskaltegi
www.habe.org

HAIZERAUNTSIEK EMAKUME-IZENA AL DUTE?

Clement Wragge australiarra 1900. urtean hasi zen **haizerauntsi** bortitzak emakume-izenez identifika-tzen. Ordura arte, **nardagarri** zitzaizkion politikarien ize-nez bataiatzen zituen. Gaur egun, laugarren lurralde meteorologikoaren partaideak -Kanada, Amerikako Estatu Batuak, Mexiko eta Karibeko herrialdeak- dira **zirimola gaitz** horiek bataiatzeko ardura dutenak. Eta alfabetoaren hizkien hurrenkerari jarraituz egiten dute. Garai batean, diskriminazio-irizpide batek eraginda hasi ziren emakume-izenak jartzen: emakumeak **"auskalokoak"**, nondik nora joko duten asmatzen zailak, jenio bizikoak eta **suminko-rrak** omen direlako. Erakunde feministen lanari esker, 1970ean lortu zen haizerauntsiak berdin emakume zein gizaseme-izenekin bataiatzea.

IZAN AL ZEN ITSASLAPUR EMAKUMEZKORIK?

Kronika historikoek 105 itsasotako emakume heroi eta **itsaslapur** gutxi batzuen **ibilerak** jaso dituzte. Garai guztietako **itsasemaku-me** sonatuena Halicarnasoko Artemisa erregina dugu, gerraontzien buru izan zen lehen emakume almirantea. Persekin bat eginda, Atenasen aurka borrokatu zen k. a 480. urtean. Bi mila urte geroago, Anne Bonney eta Mary Read emakume ingelesak, hain ezagunak izan ez badi-ra ere, historiako lehen itsaslapurrak izan ziren. Gizaseme-arropaz jantzi eta pistolaz, sablez, eta abordajerako aizkoraz armaturik, XVIII. mendean Dragon itsasontziko Calico Jack komandante beldurgarriaren **buruzagi-tzapean** latz borrokatu ziren, eta odolzale eta **anker-fama** ikaragarria lortu zuten.

BEGIRATU HIZTEGIAN

Hitz baten esanahia ezezaguna zaigunean, hiztegira jotzea da arruntena. Zenbaitetan, ordea, guk geuk bizitzan osatzen dugun hiztegia da gehien erabiltzen duguna; hau da, hitzek guretzat duten esanahiarekin osatutakoa. Segidan irakurriko dituzun definizioak ez dira argitaratutako hiztegieta azal-tzen. Norenak ote?

NINFOMANA: Zenbait gizonezko erabiltzen duten hitza. Normalean, sexu-harremanak beraiek baino **maizago** nahi dituzten emakumeak izendatzeko erabiltzen dute.

ZILBOR: Emakumezkoek batez ere udaberri edo uda inguruan agerian jartzen duten **txirrin** moduko zerbait. Jotzen baduzu, senargaiak zabaltzen dizu atea.

GIZONA: Bere bizitzako lehenenengo bederatzi hilabeteetan atera nahi duen tokira itzultzen bizitza osoa **ahalegintzen** emango duen izaki maskulinoa.

INTELEKTUALA: Bi ordutik aurrera sexua ez den zerbaitetan pentsatu dezakeen gizakia.

BURUKO MINA: Gizonen ustez, 90eko hamarkadako emakumeak gehien erabili zuen **antisorgailua**.

ERRAZA: Gizonezko baten moral sexuala duen emakumea.

DANTZA EGITEA: Desio horizontalaren zutikako frustrazioari deitzen zaio.

ARRAK BEHIN BAKARRIK ESTALTZEN AL DU ERLE ERREGINA?

Erle erregina bere heldutasunera iristen denean, **erlauntzatik** atera eta **erlemando** batekin izaten ditu harreman sexualak, ia beti bakar batekin eta behin bakarrik, gehienetan **ezkontz hegaldian**, lurretik 50-80 metrora. Baliteke behin baino gehiagotan egitea. Espermatozoideak erlearen organo berezietan biltzen dira. Erleak egun gutxiaren buruan **erruten** du. Bi arrautz-mota bereizten dira: **ernaldu** gabeak -eta horietatik erlemandoak sortuko dira- eta ernalduak -hortik langileak edo errekinak-. Erregina hiru edo lau urtez bizitzen da, eta denbora horretan gutxi gorabehera bi milioi arrautza jartzen ditu.

GIZASEMEEK ERE NOZITZEN AL DUTE MENOPAUSIARIK?

Gizonezkoak ez du **ernalarazteko ahalmena** mugatzen dion programa biologikorik. Gizasemea, zaharra izan arren, gai da haurrak sortzeko. Ez da harrizkoa, beraz, hirurogei urteko gizona guraso bihurtzea. Hala ere, sendagileek diote, 50 urtetik aurrera gizonari, gutxienez hirutik bati, gaitasuna **ahultzen** hasten zaiola. Errazago nekatzen dira, gizentzen, lo gaizki samar egiten... eta libidoa makalagoa sumatzen dute. Hain zuzen, adin horretako emakumeak halatsu hasten dira antzeko sintoma menopausikoak jasaten.

Ale honetako GAURGERO MOTZEAN saila benetan motza geratu zaigunez, saiatuko al zinateke azken berria idazten? Izan ere, lan erraza duzu: argazkian duzun tenislari famatuari gertatu zaiona kontatzea.

Izenburua ere egokia izan dadila!

AHALEGINDU.- Saiatu.
AHALMEN.- Gaitasuna. Poder.
AHULDU.- Makaldu. Debilitar.
ANKER-FAMA.- Fama de cruel.
ANTISORGAILU.- Anticonceptivo.
AR.- Macho.
AUSKALO.- Batek daki. Véte a saber.
BURUZAGITZA.- Caudillaje, jefatura.
ERLAUNTZA.- Colmena.
ERLEMANDO.- Zángano.
ERNALARAZI.- Fecundar.

ERNALDU.- Fecundar.
ERRUN.- Arrautzak jarri. Poner huevos.
ESTALI.- Aparear.
EZKONTZ HEGALDI.- Vuelo nupcial.
GAITZ.- Handia.
HAIZERAUNTSI.- Haize-kolpe bortitza.
Huracán.
IBILERA.- Andanza.
ITSASEMAKUME.- Marinera. Itsasgizon.
Marinero.
ITSASLAPUR.- Pirata.

MAIZAGO.- Gehiagotan.
NARDAGARRI.- Repugnante, desagradable.
NOZITU.- Jasan. Sufrir.
SUMINKOR.- Irascible.
TXIRRIN.- Timbre.
ZIRIMOLA.- Tempestad.

Maitane Segurola, har

Maitane Segurola Oronoz 23 urteko errenteriar donostiartua da, 12 urterekin donostiartua. 23 urte **betetzear** zegoela, opari polit bat eskuratu zuen: Ohorezko Lehen Dama izendatu zuten Gipuzkoako Miss lehiaketan. Puntu bakar baten **aldea** kendu zion irabazleak. Maitaneren urtebetetzean izan ginen berarekin, Miss Euskadiko lehia **ospatzeke** artean. Baina ez genituen nor-gehiagoka hauek izan bakarrik hizpide, ezta gutxiagorik ere!

Izan ere, bere gaztean, ez da **geldi egotekoa** Maitane Segurola.

Ikasketak bukatu nahi ditu

Biologia ikasten ari da Maitane, euskaraz. Euskarari esker, azafata-lan dezente eskuratu du. Baina ikasketak amaitu egin nahi ditu. Horregatik egin zion uko ETBk aurtengo lehen asteburuan izandako kastinean **onik atera** ostean, bigarren kastinean parte hartzeari. Ezingo baitzuten telebista eta ikasketak uztartu. Lehendik ere aritua da ETB1n Kike Amonarriz tolosarrarekin aurkezle modura "Txiskola"n eta Urte Zaharreko "Txiskaixo 97" saioan. Baina Maitanek irakasle izan nahi du: "euskaraz eman nahi

ditut **natur zientzia**, geografia fisikoa, geologia eta horrelako gaiak..."

Atsegin du Maitanek biologia. Miss Gipuzkoa izateko garaian, lehiakideek beren burua aurkeztu behar zuten irudi batzuen bidez. Neska asko gimnasioan azaldu ziren, edo hondartzan. Maitane ez. Ohikoa ez den bide bat aukeratu zuen nor zen adierazteko: "kirola ere egiten dut, baina nahiago izan nuen **iraungipen-arriskuan** dagoen igel bat Donostian daukagula ezagutarazi" esan zigun. Eta bai, ondo irakurri duzue: "iraungipen-arriskuan" Maitanek berak esan zizkigun hitzak dira. Izan ere, Maitane zientzia arloko gaiak **jorratzen** dituen Elhuyar aldizkariko harpidedun da... eta irakurle.

Laket du biologia inguruko liburuak eta irakurtzea. Horixe esan zien Miss Gipuzkoako epaimahaikoei. Epaimahaikoei buruz iritzi argia du Maitanek. Esan baitiote gizonezkoek nesken gorputzari soilik erreparatzen diotela, eta emakumeek, aitzitik, baita adimenari ere.

Kirolari emana

Ohorezko Lehen Dama izan ondoren, gimnasio batera joaten hasi da, eta irakasle baten **ardurapean** egiten du aerobica. Baina ez da hutsetik hasitakoa Maitane, zazpi aldiz izan baita Gipuzkoako txapeldun altuera-jauzian, eta beste hiru Euskadikoa. Erreleboetan ere birritan izan da Euskadiko txapeldun. Gipuzkoako Foru Aldundian zerbait antzeman zioten, 1996an "etorkizuneko kirolari" **izendatu** eta beka bat eman baitzioten. Kirolarekin lotutako bitxikeria bat ere aipatu nahi dugu. Maitaneren bigarren abizena Oronoz da, eta Oronoz-Mugairekoa da Mikel Goñi pilotaria, hain zuzen, Maitanek ETB 1eko "Sikofonia" saioan elkarriketatu zuena.

Nahiz eta txokolatea ia egunero jaten zuen, 1998an "Linda de Euskadi" titulua irabazi zuen. Ordurako, bazeramatzan bospasei urte modelo-lanak egiten, azafata gisara kongresuetan, boutiquetan... Ikusteko moduko neska da, 1,79 m luze baita! Eta ez dago **hezur eta azal, ez dagoe-nez!**: "Hemen Euskal Herrian neskak sanak gara, eta ondo jatea gustatzen zaigu. Zaila iruditzen zait bolada batean **puri-purian** egon zen 36 neurri horretara egokitzea. Nik, adibidez, ezingo nuke. Nire altura ia 1,80 da, eta 38tik behera ezingo nuke jaitsi. Oraintxe bertan 40a daukat, eta ez nago gizen, ulertzen? Bestalde, niri gogorra egin zait besteen aldean gizenxeago ikusten nuelako neure burua, eta saiatu naiz kilo-pare bat jaisten, lan-aukera zabalagoa izango dudalako... Gogorra da, baina txokolatea utzi dut, eta Donostiako pintxoak ere bai".

Dena den, hemendik aurrera ez du inongo meriturik izango miss izateak. Izan ere, genoma eta zientzia aurrerapenei esker, nahi bezalako **hankagorriak** ekarriko ditugu mundura: ederrak, bizkar-zabalak izango direnak, garaiak, **adimentsuak**....: "Hori posible izango balitz ere, ez dut uste legeak horrelako eskandalo bat onartuko lukeenik" esan zigun. Klonazioaz ere hitz egin genuen: "Ez zait ondo iruditzen pertsona osorik klonatzea, baina ehunak bai". Etika beti zientziaren gibeletik dabilela esan diogu

gero ritzeko moduko Missa

Argazkiak: Kote Kabezudo

Maitane Segurola Miss Euskadiko Ohorezko Lehen Dama da

Maitaneri, eta egia esan, bere ikaskideen artean ere ez du indar handirik etikak. Izan ere, aukerazko gaien artean dute etika, baina gutxi hartzen ei du. Berak ere ez. Beraz, ez du ikasgai hori gainditu beharko. Bigarren urtean, aldiz, besteak beste, genetika -gaia gainditu zuen, baina egun bosgarren urtean dagoen neska batek ez, eta berari ematen dizkio klaseak Maitanek: *"Miss lehiaketetan saiatzen gara jendeari erakusten ikasketak dauzkagula, eta pertsona normalak garela. Eta miss garenoi gauza hauek egitea gustatzen zaigula, baina jendeak ez du ikasketena entzun nahi. Inbidiagatik, agian?"* esan

zigun. Ez dakigu inbidia hori areagotuko zen Miss Euskadin Ohorezko Lehen Dama izendapena lortu ondoren. Eta beste bi izendapen hauek, *ikusleen gustukoena*, eta *Miss Turismo Travelplan*. Maitane seguru pozak txoratzen zegoela, dantzarako gogoz. Dantza ere ederki egingo zukeen, lau urtez euskal dantzak ikasten aritua baita "Eskola" dantza-taldean.

ADIMENTSU.- Intelijentea.

ALDE.- Diferentzia.

ARDURAPEAN.- Zaintzapean. *Al cuidado de.*

BETETZEAR.- Betetzeko zorian. *A punto de cumplir.*

EHUN.- Tejido.

EZ DAGOENEZ.- Jakina ezetz! *¡Claro que no!*

GELDI EGOTEKOA.- Geldi egoten den horietakoa.

HANKAGORRI.- Jaioberria.

HEZUR ETA AZAL.- Famélico/a.

IRAUNGIPEN-ARRISKUAN.- Ez irauteko arriskuan. *En peligro de extinción.*

IZENDATU.- Nombrar.

JORRATU.- Landu.

NATUR ZIENTZIA.- Ciencias Naturales.

ONIK ATERA.- Ondo atera.

OSPATZEKE.- Ospatu gabe.

PURI-PURIAN.- Modan.

Zer? Harritu egin al zara Maitaneren ezaugarriekin?

Gure ustez oso miss berezia da. Saia zaitez, beraz, berezitasun horiek jasotzen ondorengo fitxa betez:

MISS BATEN TOPIKOAK PUSKATZEN DITUZTEN EZAUGARRIAK:

40a jazten du

Zalantzarik sortu bazaizu, jo 39. orrialdera

Alaitz eta Maider: “Neskok badugu z

Neskakoskorretan hasi ziren bi gazte oiartzuar hauek musika-munduan. Baina, benetan saltoa 1997an eman zuten. Orduan, argitaratu baitzuten beren lehen diskoa. Geroztik, makina bat plazatan aritu dira kantuan, gazte-jende nahiz hain gazte ez direnen gozamenerako.

Ibilbide honetan laguntza eta animo ugari jaso dituzte beren lagun eta familiakoengandik. Bidea nonbait poliki-poliki egin omen dute. Presarik gabe. Horregatik, agian, erraz iritsi dira iritsi diren lekura: beren **ametsa** egia bihurtzera.

Hasieran ikasketak eta musika tartekatzen zituzten. Gaur egun, ordea, ez dakigu **txanpon baten** edo askoren **fruke**, baina musika **lanbide** dute.

Honen guztiaren harian hizketan aritu gara Alaitz Telletxea eta Maider Zabalegirekin. Oso gozo aritu ere, biak baitira izugarri gozo eta mai-tagarri.

HABE.- Nork idazten ditu letrak, zuen abestietako letrak, zuk?

MAIDER.- Biok. Biok idatzi izan ditugu. Inoiz beste norbaiti eskatu izan diogu baina, normalean, guk.

H.- Zertan antzematen da zuen letra horietan neska batek idatzitako letrak direla?

M.- Nik uste sentsibiltate hori **nabaria** dela, neskok beste sentsibiltate bat daukagula iruditzen zait... Agian, gauzak esateko eran, edo. Nik uste dut badugula beste **ukitu** bat gauzetarako.

HABE.- Abestiaren gaia edo zeri buruzkoa izango den nola aukeratzen duzue?

M.- Nik uste gehienbat oinarritzen garela axola zaizkigun gauzetan. Horiek izan daitezke gure bizitzako gauzak edo izan daitezke gizartean dauden arazoak. Batzuetan zuzenean iristen zaizkigunak edo nolabait inporta zaizkigunak.

ALAITZ.- Gertatu izan zait igoal melodia bat egitera-koan une horretan bizi duzunarekin lotzea. Batzuetan zerbaitek erabat **txundituta** uzten zaitu. Hori, segurue-nik, eskuetan dudana letrak nolabait agertuko du.

HABE.- Eta horri guztiari zuen “sentsibiltatea” **erans-ten diozue?**

M.- Ez dut uste neskok bakarrik daukagunik sentsibi-litatea. Iruditzen zait mutilek ere badaukatela. Egia esan, denetik topa daiteke. Baina, nik eduki dudana lagun-giro-an eta, nesken arten beste **ukitu bat** topatu izan dut, bai gauzez hitz egiteko orduan, bai... Badago zerbait... Pentsatzen dut neskek ulertuko dutela zer den.

H.- Taula gainean zaudetenean, zer entzuten duzue, nolako mezuak jasotzen dituzue?

M.- Normalean mezu onak. Baina, nik uste dut hori betikoa dela. Normalean onak esaten dira horrelakoetan. Oso jende gutxik esaten dizu, gustatzen ez bazaio, ez zaiola gustatu. Errazagoa da, nonbait, esatea: “ze poli-ta”, “ez zait gustatu” baino.

er bait... Neskek ulertuko dute zer den”

H.- Eta neskak zareten aldetik, pasadizo aipagarririk ba al duzue?

M.- Hondarribian gertatu zitzaiguna: herriko festetara joateko deitu ziguten, hurrengo egunean jotzeko. Han ikaragarritzko iskanbila izan zen. Nonbait zabaldu zen neskak ginelako nesken Alardearen alde geundela. Pintadak eta guzti egin zituzten, eta emanaldian bertan...

A.- Emanaldiaren bukaeran taula gainera jende pila bat igo zen eta batzuek ipurdia ikuzu, besteak... Izugarria izan zen.

M.- Nik gogoan daukadana horixe da. Bestela, errespetuz tratatu izan gaituzte.

H.- Nori abesten diozue? Nor duzue gogoan abesteko garaian? neska bat ala mutil bat?

M.- Ez bat eta ez bestea... Nik abesti bat egiterakoan ez dut, ez daukat buruan neska edo mutil jakin bat. Igoal kasu konkretu batean mutil bat izan daiteke, edo neska bat. Baina, orokorrean, ez.

A.- Nire kasuan denetik. Abesti batzuk egiteko orduan, goial mutil bat izan dut gogoan. Nire ahizpa ere bai, une horretan kanpoan zegoelako... Denetik, egoeraren arabera...

EMANALDI.- Concierto.

ERANTSI.- Añadir.

IBILBIDE.- Trayectoria.

LANBIDE.- Ofizioa.

NABARI.- Nabarmena.

NEKA-KOSKOR.- Neskatala, neskatxa.

TXUNDITU.- Liluratu, harritu.

UKITU.- Toque, Aire.

Elkarrizketaren sarreran esan dugu neska koskorretan hasi zirela gure bi protagonistak musika-munduan. Elkarrizketan zehar, berriz, aitortu digute beren abestietan axola zaizkien gaiak ukitzen saiatzen direla. Elkarrizketa amaieran, aurreko testuan jaso ez badugu ere, idatzi dituzten kanten artean, euskara hizpide duen abestiren bat aukeratzea eskatu genien. Pixka bat pentsatuta, “Háblame en cristiano” abestia aukeratu zuten. Guk, abestiaren zati bati helduko diogu ariketatxo bat proposatuz. Ea gustatzen zaizuen!

Hau nahaspila! Kantaren lehenengo bertsoan bukaerak nahastu zaizkigu. Eskaintzen dizkizugun aukerak beren tokian jar itzazu.

Pausoka gatoz
Denbora aurrera doan
Euskaraz batean eta
Lortuko dugu egunen

batean
bidean
heinean
bestean

Bigarren bertsoan, berriz, hitz batzuk tartekatu zaizkigu, ken itzazu soberan daudenak.

Sua, ..., ..., ...
Euskara gure izatea
Zuzen, ..., ..., ...
Segi dezagun bidea

euskara, ura, muturra, lurra, bai zera!, haizea
poliki, ongi, neskato, ederto, untsa, funtsa

Joane Somarriba, gurpil

Joane Somarriba Italiako Arrola herrian dago jada. Urte berezia izango da **aurtengoa** Sopelakoarentzat. Izan ere, udan Tour-ak Bilbon izango du **abiapuntua** eta ilusioz beteta dauka horrek. **Ezbairik** gabe, Joane izango da izarrik handiena. Alde batetik, bera delako **egungo** txapelduna lasterketa horretan, eta bestetik, euskaldun guztien animoak jasoko dituelako bere jaio-terrian, Euskal Herrian.

Azken boladan istilu dezente izan da gizonezkoen Tour-ean. Baina bada **parekotasunik**, agian bakarrenetakoa, gizasemeen eta emakumezkoen 2000ko Tour-aren irabazleen artean. Bai Armstrong amerikarrak, bai Somarriba euskaldunak, gaixotasun larri bat gainditu dute, kirolaren tontorrera iritsi baino lehen. Amstrongek **minbizia** eta Somarribak, berriz, **bizkarrezurrean** herria. Joaneri ebakuntza gaizki egin zioten, nerbio-aren bat ukituz, eta ia-ia betiko **elbarri** geratu zen. Gurasoek Iruñeko *Clínica Universitaria*-ra eroan zuten, eta hantxe osatu! Hiru hilabetez **igeltsuztatuta** izan zuen enborra, bizkarrezurreko **ornoak bere onera etortzeko**, eta beste urtebete luze sendatzeko ariketak eginez, egunero-egunero, poliki-poliki.

**Aurten Tour-ean arituko da,
Giro-an ez.**

Mutil lagunaren laguntza

Sendatzen izugarri lagundu zion txirrindulari batek, Euskaltel-eko Ramón González Arrietak, mutil lagunak alegia. Esate baterako, *nobiyoarekin* egun bakarrean lau **mendate** igoko zituen, 180 km ibilaldi batean, **batez beste** 35 km/orduko abiaduran. Hori larregi zen garai bateko Somarribarentzat. Baina argi zegoen, bizkaitarrak bazuela gaia.

1996an Italiako Giro-an *podium-a* "laztandu" zuen, laugarren egin baitzuen... Baina **babak eltzetik ateratzeko**, atzerrira joan behar izan zuen, eta halaxe egin zuen 1998an, Italiatik deitu zioten eta. Italian goitik behera aldatu zioten entrenatzeko era, dieta zorrotz **gainbegiratu**, eta lana gogor eginez, hurrengo urtean **iritsiko** du bere lehen lasterketa handia, urte hartako Italiako Giro-a! 1999an ezkondu egingo da Ramón González Arrietaekin. Baina, beharbada, onena **heltzeke zegoen**. 2000. urtean berriro ere Italiako Giro-an txapeldun izango da. Bitan jarraian! Aurten, esaterako, ez du Giro-an esku hartuko. Izan ere, Somarribak ez du beste hainbat kirolariren antzik. Uste du bere taldean, Alfa Lum-en, badaudela Giro-a irabaz dezaketan taldekideak, eta bizkaitarrak birritan eskuratu duenez, besteei laga nahi die **txanda**! Gainera, oso latza da urte berean Tour-ean eta Giro-an parte hartzea. Ez da giro izaten! Hala zioen Euskadiko Sei Orduak ekitaldian Miguel Indurain nafarrak, meritu handia zuela Sopelakoak, gogorra delako atzerrira joan beharra, etxetik hain urruti. **Etxekoen mira** du Joane Somarribak, eta hori da gogorrena berarentzat. Oso **etxezuloa** da. Aurten behintzat beste euskaldun bat izango du taldekide: Arantzazu Azpiroz.

Aurten Tour-a Bilbotik abiatuko da

Aurten Tour-a besterik ez du korrituko. Lasterketa handiez ari gara, noski! Beraz, ezingo du iazko **balentria** berriro egin: urte berean Tour-a eta Giro-a irabazi! Miguel Indurainek ere lortu du hori, eta badaki ez dela batere erraza. Horregatik estimatzen du horrenbeste Somarribaren lorpena. Atarrabiakoak eman zion Anoeta Belodromoan plaka, omenaldi gisara. Izan ere, Italian **egonaldi** luzeak egiten ditu Somarribak, eta etxera etortzen denean, omenaldiz omenaldi darabilte **zaletuek** eta politikoeak, elkarrizketaz elkarrizketa kazetariek. Ospea...! Induraini **"ostuko"** dizkiogu berriro hitzak: *"Neskek korrika egiten dutenean oso jende gutxi egoten da bide-bazterrean ikusten. Eta beretzat oso beharrezkoa da giro hau, zaletuen laguntza handi hau"* zioen Anoetako Belodromoan. **Ikustekoa**, entzutekoa, izan zen zaletuek eskaini zioten **txalo-zaparrada**! Hura argazkiflax pila! Leontiel van Moorsel-ek irabazi zion, baina hori guztiok espero genuen. Joanek berak esan zuen egun bakarreko lasterketetan munduko onenetakoa dela Van Moorsel. Eta egun bakarreko hainbat lasterketetan izango da aurten Joane Somarriba Arrola: Milan-

gainekeo señora

Beste euskaldun bat izango du taldekide: Arantza Azpiroz

San Remon, Lisboako Mundialean.... Baina mundiala Joane bera da, **lortzen duena lortzen duela, lortu duenagatik, eredugarri** baita bizkarrezurreko ebakuntza horrela garaitu, eta tontorrean egotea. Hala zioen Van Moorselek: *"Munduko eskalatzaile onena da"*.

Zoritxarrez, onena izatea ez da gauza bera gizonezkoen eta emakumezkoen kasuan. Diruaz ari gara! Joane Somarribak urtebete irabazten duena, erdi-mailako edozein gizonezko irabazten du profesionalen txirrindularitzan. Izugarritzko alde dago... zuritik beltzera! Ez. Maglia Arrosa guztiak ez dira berdinak, Somarribarenak arantza handiagoak ditu!

IRAGANAREKIN LOTUTAKO EGITURAK

1996an Italiako Giro-an *podium-a "laztandu" zuen*, (1) laugarren *egin baitzuen*... (2) Baina *babak eltzetik ateratzeko*, atzerrira *joan behar izan zuen*, (3) eta halaxe *egin zuen* (3) 1998an, Italiatik deitu zioten eta. Italian goitik behera *aldatu zioten* (4) entrenatzeko era, dieta zorrotz gainbegiratu, eta lan gogor eginez, hurrengo urtean *iritsiko du* (5) bere lehen lasterketa handia, urte hartako Italiako Giro-a! 1999an *ezkondu egingo da* (6) Ramón González Arrietarekin. Baina, beharbada, onena *heltzeke zegoen*. (7) 2000. urtean berriro ere Italiako Giro-an txapeldun *izango da*. (8)

Goiko parrafoak Somarribaz dihardu. Bere iragana dugu aipagai. Horrek ez du esan nahi, ezinbestean beti lehenaldiko formak erabili behar direnik aditzean, estilo aldetik nekegarria izan daiteke eta. Norbaitek iraganean egindakoa aipatzen badugu, aditzak konbinatu egin litezke: lehenaldia erabil dezakegu: (1), (2), (3), (4), (7)... Baina etorkizuna ere tarteka daiteke: (5), (6), (8).

ABIAPUNTU.- Hasteko gunea. *Inicio.*

AURTEN.- El año en el que estamos.

AZKEN BOLADA.- Azkenaldian. *Ultimamente.*

BABAK ELTZETIK ATERA.- Bizimodua atera.

BALENTRIA.- Proeza.

BATEZ BESTE.- Promedio.

BERE ONERA ETORRI.- Sendatu. *Recuperarse.*

BIZKARREZUR.- Médula espinal.

EGONALDI.- Temporada.

EGUNGO.- Une honetakoa. *Vigente.*

ELBARRI.- Parálitico/a.

EREDUGARRI.- Jarraitzeko modukoa. *Modelo a imitar.*

ETXEKOEN MIRA.- Nostalgia de los suyos.

ETXEZULO.- Etxetiarra. *Casero/a.*

EZBAI.- Duda.

GAI.- Casta, pasta.

GAINBEGIRATU.- Supervisar.

HELTZEKE EGON.- Heldu gabe egon. *Estar por conseguir.*

IGELTSUZZATU.- Escayolado/a.

IKUSTEKO.- Ikusgarria.

IRITSI.- Lortu.

ISTILU.- Liskarra. *Follón.*

LORTZEN DUENA LORTZEN DUELA, LORTU DUENAGATIK.- A pesar de lo que consiga, por lo ya conseguido.

MENDATE.- Puerto de montaña.

MINBIZI.- Cáncer.

ORNO.- Vértebra.

OSTU.- Lapurtu, ebatsi.

PAREKOTASUN.- Berdin. *Similitud.*

TXALO-ZAPARRADA.- Txalo-samalda. *Salva de aplausos.*

TXANDA.- Aukera. *Turno.*

ZALETU.- Jarraitzailea.

GAURGAZTE

NOLA IKUSTEN DUTE BEREN BURUA GAURKO GAZTEEK?

Betiko gatazka da gizon-emakumeen arteko berdintasuna. Baina, gazteei galdetuz gero, ordea, bada bisexualak

bereizteko hainbat ezaugarri azpimarratzen duenik. Hala dirudi, behinik behin, ondorengoak irakurriz gero:

Badirudi neskek gehiago eta hobeto baloratzen dutela beren burua mutilek baino. Ezaugarri on gehiago dituztela uste dute nonbait. Gainera, beren ahotan darabilten horietako ezaugarri asko bat datoz betiko emakume eta gizonen irudi estereotipatuekin. agintea edo autoritatea da. Bigarrena, berriz, borrokarako gaitasuna.

Nesken kasuan, aitzitik, ezaugarri konplexuak aipatzen dituzte: espresibitatearekin lotutakoak, batez ere. Esaterako, intuizioa, xehetasunei arreta jartzea, pazientzia, zuhurtasuna, maltzuratasuna.

Deigarriena zera da, neskak direla neska eta mutilen arteko aldeak gehien azpimarratzen dituztenak. Hala ere, beti beren sexuaren alde egiten dute.

Nesken ustez, emakumeak gizonaizkoak baino

hobeak dira hamabi ezaugarritan, 5 ezaugarritan berdin dabilta eta ezaugarri bakar batean aitortzen dute gizonetzkoen nagusitasuna: agintea. Kontuan hartzen badugu azken ezaugarri hau ez dagoela oso begi onez ikusita, pentsa daiteke gehiago dela keria, tasuna baino.

Bere rol berrian neskek emakumeak garai batekoak zituen guztiak biltzen dituzte; hau da, betiko ama/emazte/etxekoandarearenak gehi etxetik kanpoko gizartean tokia irabazteko beharrezkoak dituen iniziatiba, prestaketa eta kualifikazioa, gatazkak konpontzeko gaitasuna, lanerako gaitasuna...

Emakumezkoen ustez, agintea besterik ez zaie falta.

Gauzak ez dira hain biribilak mutilek hitz egiten dutenean, nahiz eta hauek ere nesken gaitetik ikusten duten beren burua. Esaterako, agintean, borrokarako gaitasunean, erabakiak hartzeko garaian eta lanerako gaitasunean. Agerikoa denez, ezaugarri instrumentalak direnean.

Ikasketetan aurrera egiten duten neurrian, hala ere, neskez eta mutilez duten irudia gero eta berdina da; hau da, gora egiten dute bai neskek bai mutilek beren burua definitzeko erabiltzen dituzten ezaugarri onak.

NESKA-MUTILEN EZAUGARRIRIK AIPAGARRIENEN TAULA, BAI NESKEK BAI MUTILEK ERANTZUNDAKOAREN ARABERA

EZAUGARRIAK

- ▶ Mutilengan eta neskengan azpimarratzen diren ezaugarriak
- ▶ Biek dituzten ezaugarriak baina gehiago ematen direnak neskengan edo mutilengan
- ▶ Maila berean ematen diren ezaugarriak

GEHIAGO MUTILENGAN

- ▶ Agintea
- ▶ Borrokarako gaitasuna
- ▶ Adimena
Prestakuntza, heziketa
Gatazkak konpontzeko trebetasuna
Lanerako gaitasuna
Sinpatia
Zintzotasuna
Erabakiak hartzeko gaitasuna

GEHIAGO NESKENGAN

- ▶ Xehetasunekiko arreta
Pazientzia
Konstantzia
Intuizioa
Zuhurtzia
- ▶ Iniziatiba

INTERESCLINEA

Emakumea zeruaren erdia

Emakume,
kanta berri bat
zenekarren
ezpainetan.
Baina ez genizun
hitz egiten utzi,
nahiz eta zeu zaren
lur erdiaren
hitza.

Emakume,
zure begiek
beste era batera
ikusten zuten mundua.
Baina ez genuen
zure begiradaren
esanahiaz eta epeltasunaz
jabetu nahi.

Emakume,
larruazalean zeneraman,
kolore guztietako larruazalean,
biharko hazia eta
bide ezkutuak,
bide-txidorekin
nahasi baina baketsuak,
argituko zituen
argia;
maitasunaren
eta bihozberatasunaren
emakume-zubi
emakume-lotune
emakume hazi eta fruitu.

Emakume,
hór zaitugu
eskuak luze
eta magala handi-handi,
babesez eta
kontsolamenduz betea.
Baina ez dugu ulertu
zure besarkadaren indarra
eta zure isiltasunaren
oihua,
eta hemen gabiltza,
iparrorratzik
eta atsedenik gabe.

Emakume,
nor bere buruaren
jabe bakar izaki,
gaurtik aurrera
berdin eta aske
izango zara;
hemendik aurrera
betiko denona izango den
ametsaren partaide.

Unesco, 1996

Milurtekoa hasteko Gabriel Garcia Marquezek gomendio ausarta eman zuen: "XXI. mendean mundua salba dezakeen ideia berri bakarra, munduaren **kudeaketa** emakumeek bere gain hartzea da". Idazleak bezala beste askok ere **antzer**

diogu historian zehar emakumeek arlo erabakigarrietan parte hartze txikiegia izan dutela, eta egoera horri buelta eman nahian edo, hasi dugun mendea emakumeen mendea izango dela zabaldu da. Aro berriarekin batera jokabide berriak ere etorri ahal direlako, aurtengo martxoaren 8an Emakundek eman nahi duen mezua ildo horretatik doa, eta nabarmendu nahi dugu munduak soinu ederragoa atera dezan, elkarren artean kudeatu behar dugula.

Egungo mundu honek ateratzen duen musikan txarto jotzen duten nota ugari entzun behar izaten ditugu. Munduan pobrezia markatzen duen bizi-mailaren azpitik 1.500 milioi pertsona bizi dira eta horietatik % 70 emakumeak dira. Horrez gain, 100 milioi neska eta emakumek **mozketa** genitala **pairatu** dute, urtean 500.000 emakume hiltzen dira **erditzean** eta munduko emakumeen % 20k tratu txarrak jasan dituzte. Urrutira joan gabe, gure artean, langabezian dagoen gizon bakoitzeko bi emakume topatuko ditugu, eta Gutxieneko Gizarteratze Dirulaguntza hartzen dutenen artean % 62,7 emakumeak dira. Gure artean bizi diren 915 emakumek tratu txarrak edo sexu-erasoak jasan dituztela salatzen auzartu dira, baina jakin badakigu salatzen diren erasoak gertatzen direnen artean %10 - 30 bitartekoa dela.

Denon artean partitura berria egin behar dugu, eta partitura horretan berdintasunak dakarren harmonia ezinbestekoa izango da, azken finean denok, emakume zein gizon, kontzertu honetan entzule eta musikariak gara. Horregatik, hasteko, musika desitxuratzen duten konpas horiek bereizi eta **ezabatu** behar ditugu. Eguneroko bizitzan berdintasuna ukatzen duten jokoerak agerian utzi behar ditugu horiei aurka egin ahal izateko. Erraza badirudi ere, batzuetan entzumen fina behar da bereizketa hori egiteko.

Euskal gazteriar buruz berriki egin-dako azterketa batek adierazi zuenaren arabera, gazteek ez dute diskriminaziorik ikusten, ez dute hitz hori aipatzen. Horien iritziz emakume eta gizonen arteko **parekotasuna** gurasoek borrokaturako eta irabazitako gudua izan zen; desberdintasuna **hondarreko** eremuetan bazterturik geratu dela uste dute eta euren kontroletik kanpo dauden ere-

muetan gertatzen da. Hala ere, ikasketak aukeratzeko orduan, zerbaitek bultzatzen ditu usadioak genero bakoitzari **esleitu** dizkion paperak jokatzen jarraitzera, eta aisialdi, ardura eta afektuei begiratzuz gero, neska eta mutil gazteek normalean ez dute berdin jokatzen edo ez zaie gauza bera eskatzen.

Adinean aurrera joan ahala nabarmenago agertzen zaizkie generoen arteko diferentziak, lan munduak argi eta garbi markatzen baititu generoaren mugak. Ordura arte bizitako berdintasun ideala apurtzen hasten da eta neskek parekotasunari **tinko eusteko** agertzen prest dira. Mutilei panorama nahasia agertzen zaie, batetik betidanik ezagutu duten berdintasun teorikoa ikusten dute eta, bestetik, errealitateak eskaintzen dizkieten abantailak (lan eskaintza oparagoa, etxeko arduretan zenbait pribilegio izatea...). Dilema horretara iritsita, berdintasunarekiko mesfidantza ageri ohi da eta emakumeak pareko pertsona izatetik **aurkari** izatera pasatzen dira.

Gatazka horrek gizonak bete-betean harrapatzen ditu, emakumearen **menpekotasuna** ez da naturalki ikusten eta gaur arte maskulinitateak izan duen eredia krisian sartzen da, **zilegitasun** soziala galtzen hasten delako. Baten batzuek euren betiko nortasuna kolokan ikusten dute eta ez ulerturik sentitzen dira eta emakumeek arlo publikoetan ardurak hartzea ez dute beti ongi ikusten. Horregatik ezinbestekoa da egoera berriak eskatzen duen jarrera berriak zabaltzea. Gizonaren balioa ez da galtzen baldin eta gizonak emozioak erakusten baditu, baldin eta familiaren bizitzan parte hartze aktiboa hartzen badu, haren seme-alabengandik hurbilago sentitzen bada. Arlo publikoa ez da gizonaren esparru eskusiboa izan behar eta arlo emozionala ez da bakarrik emakumeena izan behar. Alde bien **osagarritasuna** onartzen badugu bizi orekatuago, osoagoa izaten hasiko gara.

Horregatik behar-beharrezkoa da hainbat mekanismo berrikustea, eta laneko eta etxeko biziak parekagarri izan daitezen, lan-**malgutasuna** sustatzea. Alaba-semerik jaiotzea gauza handia da guraso birentzat, ez bakarrik amarentzat, horregatik eta lan merkatuan amatasun bajaren aitzakiapean sortzen diren desorekak zuzendu behar direlako, garrantzitsua da aitasun baje inguruko gogoeta sakona egitea, eta gizonak berdintasunetik atera dezakeen etekin guztiak agerian uztea.

Gizonen eta emakumeen arteko harremanak ez dira inoiz egon egun berdintasunetik dauden bezain gertu. Bide horretan ez dago atzera egiterik eta bide horren helmugara iristean guztiok izango gara irabazle.

TXARO ARTEAGA ANSA Emakundeko Zuzendaria

AURKARI.- Etsaia.

ERDITU.- Parir.

ESLEITU.- Adjudicar.

EZABATU.- Borrar.

HONDAR.- Resto, último.

KUDEAKETA.- Gestión.

MALGUTASUN.- Flexibilidad.

MENPEKOTASUN.- Dependencia.

MOZKETA.- Mutilación.

OSAGARRITASUN.- Complementariedad.

PAIRATU.- Nozitu, jasan. Padercer.

PAIREKOTASUN.- Berdintasuna. Igualdad.

TINKO EUTSI.- Mantener con firmeza.

ZILEGITASUN.- Permisividad.

CLINEA

Afganistan, talibanen erresuma

Afganistango biztanleen egoera, batez ere, emakumeena, benetan latza da. Emakumeek debekatuta dute kalera irtetea, gizaseme heldu batekin ez bada: aita, anaia, senarra. Ez dute lanera joateko eskubiderik, eta sendagilearengana jotzea oso zaila egiten zaie, izan ere gizonezko medikuek ezin baituzte ukitu. Neska koskorrek **galarazia** dute eskolara joatea, baita oinarritzko hezkuntzara ere. Gainera, emakumeek ezin dute, kalean dabiltzala, zapatasoinurik egin, gizasemeen begiratuak ez **erakartzeko**. *Burka*, buruko **tximetatik** hanka-punteraino estaltzen dituen arropa, janztera behartuta daude: saretxo itxi bat besterik ez dute aurpegian **doi-doi** arnasa hartzeko.

Afganistanen debekatuta dago argazkiak egitea, musika entzutea, telebista ikustea. Gizasemeak behartuta daude bizar luze eta itxiarekin ibiltzea eta tradiziozko arropak janztera. Ez dago banketxerik, ez komunikazio-sistema modernorik. Leku askotan ikusten dira telebista hustuak eta bideo-zinta txikituak zuhaitzetan zintzilik, bekatuaren fruitu **bailiran**. Ostiralero exekuzioak eta mutilazioak burutzen dira, agerian, jendearen aurrean, kiroldegietan. Umeak behartuta eramaten dituzte horiek ikustera.

Gezurra badirudi ere, horrelakoa da gaur egun talibanen pean dagoen Afganistango herrialdea. Ezin da ahaztu, Afganistan ez dela, lau katu bizi den herrialdea, 20 milioi biztanle ditu eta.

Behjat Hambra

Oso emakume polita da, ilea beltz-beltza du eta azala zuria. Hizketan fina, **zentzuduna**, lasaia. Orain dela 22 urte Kabul-en jaio zen, Afganistango hiriburuan. Aita sendagile zuen eta ama irakasle. 10 urte zituela ihes egin behar izan zuen gurasoekin Pakistanera. Han ere oso kontuz ibili behar izan zuten islamdar fanatikoen beldurrez. Orain beste herrialde batean bizi da, non ez du esan nahi, badaezpada ere. Izena bera ere asmatua da. Talibanak atzetik dabilta nonahi dela, beti, txakurra ehizaren atzetik bezala. Arrisku handian bizi da beti, baina ez da geldirik egotekoa, batetik bestera ibiltzen da Afganistango egoera latza aldarrikatuz eta **salatuz**. Ingeleseztan mintzatzeak ere **erruz** laguntzen dio munduan ibiltzeko eta arazoak azaltzeko. "Afganistango Emakumeen Elkarte Irautzaileen" (ingelesez: RAWA) elkarteko kide da eta bozeramaile. Izan berria da Espainian, eta jendea guztiz **txundituta** utzia du bere ausardia eta adorea erakutsita.

Gai honi buruzko informazio gehiago nahi baduzu, irakur ezazu *Kabuleko emakumeak* artikulua, *UNESCO Albistariaren* 112. Alea, 3-8.orr.

Emakumea zeruaren erdia

"Gizona hizkuntzaren jabe egin zen egunean, historiaren eta bizitzaren jabe egin zen. Hori egiterakoan, isilarazi gintuen. Nik esango nuke mende honetako iraultzarik handiena emakumeok ahots hori berreskuratzea dela".

Marcela Serrano, idazle txiletarra (1951-)

BAILIRAN.- Balira bezala. Como si fueran.

DOI-DOI.- Justu-justu.

ERAKARRI.- Atraer.

ERRUZ.- Hagitz, asko.

GALARAZI.- Debekatu. Prohibir.

SALATU.- Denunciar.

TXIMA.- Ilea.

TXUNDITU.- Erabat harritu. Dejar de una pieza.

ZENTZUDUN.- Sensato/a.

Emakumea zeruaren erdia

Behartsuentzako mikrokredituek emakumea ardatz

"Emakumea naizen aldetik, ez dut herririk. Emakumea naizen aldetik, ez dut herririk nahi. Emakumea naizen aldetik, nire herri mundu osoa da".

Virginia Woolf, idazle britainiarra (1882-1941)

Muhammad Yunus-en eskutik

Bada gaztelaniaz hitz-joko bat "Los bancos sólo dan con-fianza" dioena... Eta antzeko zerbait gertatu zitzaion Muhammad Yunus gazteari behartsuei laguntzeko banketxez banketxe abiatu zenean. Behartsuentzako mikrokredituak sortu ditu Yunus ekonomilariak. Ez berehala! Bankuak ez baitziren fido, ez Yunusekin, ez behartsuekin. Eta fidantza eskatzen zuten, bermea: Yunus bera bihurtu zen hasieran bermatzaile.

Jobratik mundura

Eguno Bangaldesh-en jaio zen Yunus. Ekonomia ikasi zuen Indiako hiriburuan eta AEBetan. Bulego batean hasi zen lanean. Sorterrira itzultzeko zorian, gerra hasi zen Bangladesh-en, 1971n independentzia lortu, eta handik gutxira etxean zen berriro Yunus, ekonomia irakasten Chittagong-eko Unibertsitatean. Baina ohiko ekonomilarien teoria kanpolarrosa handi eta bihozgabeek, hitz potoloz betetako lerd-jario abstraktoek, ez zuten balio herri xehearen miseriarekin bukatzeko, goseteari aurre egiteko.

Eta Yunus bera hasi zen, unibertsitatera bidean zegoen Jobra herrian. Egunero joaten zen Jobrara. Han, adibidez, landare-hazi batzuen ordez beste batzuk aldatuta bizimodu hobe zitekeen aztertzen zuen. Horrelako ekintza xumeak egiten zituen, baina oso eraginkorrak herrikoentzat. Halako batean, 27 dolar mailegatu zizkien 42 jobratari. Bizimodu hobe zuten 42 lagun horiek mailegu horri esker. Beraz, zergatik ez gauza bera egin jende gehiagorekin? Mailegu horiek banketxeek bideratu behar zituztela uste zuen Yunus. Baina urtebete behar izan zuen banketxe batek behartsuentzako lehen maileguak eman zitzaizten. 1976an hasi ziren maileguekin, 300 dolar laguneko, -egun 5 laguneko taldeei ematen diete- eta guztiek itzuli zuten mailegua. Beste urtebete behar izan zuen Yunusek *Grameen Bank* sortzeko baimena eskuratzeko. Egun 22 milioi lagun inguru daude mundu osoan mikrokredituak jasotzen, %95 andrazkoak. Hasieran, gizonezkoei ematen zieten mailegua, baina berehala jabetu ziren emakumeek jasotzen bazuten, askoz ere etekin hobe lortzen zuela familiak.

Behartsuen beharretara teknologia

Gerora, mikrokreditua eskatzen zuen emakumeari eskuko telefonoa ematen zioten. Emakumearen herrixkakoek, xentimo batzuk ordaindiz, telefonoa erabil zezaketen. Beraz, emakume horrek mailegua itzul dezake, eta diru pixka bat aurreztu. Eskuko telefonoak gestionatzeko *Grameen Phone* enpresa sortu da. Telefono horiek eguzki-paneletatik hartzen dute argindarra, eta eguzki-panelak *Grameen Energy* enpresak jartzen ditu... Beraz, soka luzea da mikrokredituena... 22 enpresa sortu dira. Internetera lotutako telefonoak ere hasi dira ematen... Horrela behartsuek internet bidez ikasi ahal izango dute. Izan ere, Muhammad Yunus uste du teknologia aurreratuak behartsuen beharretara egoki daitezkeela. Nola, gainera!

Feminismoak ehun urte bete ditu

Emakumea zeruaren erdia

Guztion nahiaren adierazpidea izan behar du legeak. Hiritar guztiak, gizonezkoak nahiz emakumezkoak, berdinak dira legearen arabera. Maila, lan eta kargu publikoak eskuratzeko aukera berberak izan behar dituzte, beraz. Izangaiaren gaitasun hutsei erreparatu behar zaie. Zein dohain eta talentu dituen, horixe da kontuan hartu beharreko bakarra.

Olympe de Gouges, idazle eta iraultzaile frantsesa (1748-1793)

A skotan entzun izan da XXI. mendea emakumeen garaia izango dela, azken hamarkada hauetan nolako aldaketa handiak lortu dituzten kontuan hartuta. Oraindik ez dago jakiterik hori horrela izango ote den, baina bistakoa da XX. mendea etxetik ateratzeko borrokaren garaia izan dela emakumeentzat.

Hezkuntza izan zen lehen borroka-eremua. Frantzian, 1861ean lortu zuen emakume batek, lehen aldiz, batxilergoa bukatzea. Japonian 1900ean ireki zuten emakumeentzako lehen unibertsitatea. Egipton 1900ean onartu zitzaizen neskei bigarren hezkuntzako ikasketak egiteko eskubidea. Tunisian ere urte horretan sortu zuten neskentzako lehen ikastetxea.

Emakumearen eguna. 1914ko martxoak 8: emakumeen boto-eskubidearen aldeko kartela, Munichen (Alemania). (c) J.L. Charmet, Paris

Emakumeek boto-eskubidea lortzeko gogor egin behar izan zuten borroka. Britainia Handiko sufragistak edo 1912an Txinako parlamentuan sartu ziren emakumeak. Horrelako ekintza ausarten ondorioz, politikariak amore ematen hasi ziren.

Eskandinaviar estatuetako emakumeek lortu zituzten lehen garaipenak. Finlandian, 1906tik aurrera, hautesle izan ziren lehenbizi eta hautagai, gero. Lehen Mundu Gerraren ondorioz kalera atera behar izan zutenez, Europako estatu gehienetako emakumeek 1918an

eta 1919an lortu zuten botoa emateko eskubidea. Frantzian eta Italian, ordea, Bigarren Mundu Gerraren bukaera arte ezin izan zuten botorik eman.

Gaur egun, Kuwaiteko emakumeek oraindik ez dute botoa emateko eskubiderik.

"Lan berdina, soldata berdina"

Lehen mugimendu feministak mendebaldean sortu ziren, XIX. mendearen bukaeran, eta lanaren alorra eta eskubide zibikoak izan zituzten helburu. Baina...

Suedian beste inon baino emakume ministro gehiago daude. Hala ere, emakumeak diskriminatuta daude, oraindik, lan-munduan.

1979an aukera-berdintasunari buruzko Legea onartu zuten arren, Suediako emakumeek gizonek baino %15 edo %25 gutxiago irabazten dute. Orain dela bost urte, emakume ekonomialari batek auzitan sartu zuen bere enpresa, erantzukizun eta prestakuntza berberak izanik, gizonei baino gutxiago ordaintzen ziotelako. Irabazi egin zuen. Baina, balio bereko lan desberdinak alderatzea ez da hain erraza.

Emakumeak eta politika

Emakumeen ehunekoak estatuetako organo legegileetan

%38,8	Europako iparraldeko estatuak
%15,3	Amerika
%14,7	Asia
%13,5	Europa (iparraldeko estatuak izan ezik)
%13,3	Ozeano Barea
%11,5	Saharaz beherako Afrika
%3,5	Estatu arabiarak
%13,5	Mundua

Iturria: Parlamentuarteko Batasuna, 2000ko apirila

Emakumeak Gobernuan

Estatuburuak.....7.....%3,7	(Bermudak, Finlandia, Irlanda, Letonia, Panama, San Marino eta Sri Lanka)
Gobernuburuak.....3.....%1,6	(Bangladesh, Zeelanda Berria eta Sri Lanka)

Gobernuan emakumeak dituzten estatuak...145...%76,3
Iturria: Parlamentuarteko Batasuna, 1999

Giza Eskubideen Deklarazio Unibertsalean aldarrikatu zuten, sexuen arteko berdintasuna. Gero, Emakumeen diskriminazio-mota guztien abolizioari buruzko Nazioarteko Biltzarrak (1979) berretsi egin zuen aipatutako aldarrikapena. Nazio Batuek Kopenhagen (1980), Nairobin (1985) eta Beijingen (1995) egin-dako biltzarrei esker, Iparraldeko eta Hegoaldeko emakumeek adostasuna lortu zuten "Haurrak: nahi badut, nahi dudanean" aldarrikapenaren inguruan.

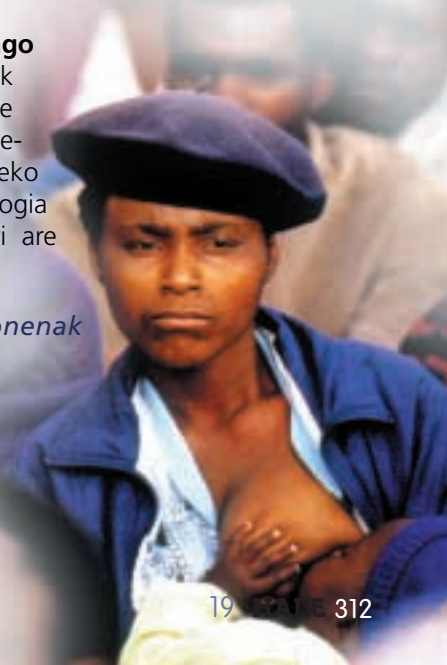
www.un.org/womenwatch/daw (Emakumei buruzko Nazio Batuen gunea)

India: gizonezkoak nahiago

Indiako emakume askok abortatzea erabakitzen dute fetua neska dela esaten dietenean. Haurren sexua aukeratzeko bidea emango duten teknologia berrien ondorioz, egoera hori are gehiago kaskartuko da.

Bi sexuen alderdirik onenak ahalik eta sarrien uztartu beharko genituzke. Eta alderdirik txarrenak ahalik eta gutxien.

Platon, filosofo grekoa (K.a. 428-348)

"Emakumeak bere munduaren ikuspegia ematen dio literatura-ri. Ahots ezezagun baten hedapena da emakumeok egiten duguna literaturan"

Itxaro Borda (Argia urtekaritik hartua)

Inkesta

HOMOPOLITA INKESTA

ZERGATIK GUSTATZEN ZAIZU GIZON IZATEA?

Nahiago dut emakume izan, eta saiatu nintzen ebakuntza egiten, baina gizarte-segurantzak ordaintzen ez duenez, etsi egin nuen.

Niko, 30 urte. Txoferra

Ez. Ez. Ez. Zalantzarik gabe, ni berriz, jaioko banintz, emakume. Zergatik? Nahi dutenean egiten dutelako larrutan. Nik ere hala egiten dut emaztearekin, berak nahi duenean.

Joxe Luis, 50 urte. Sex-shop baten jabea

Eta zergatik ez? Ni gustura nago neure buruarekin: ondo dihoakit dena, ez dut inolako gatazkarik...

Manuel Mari, 20 urte. Ikaslea

Zenbait galderen aurrean, hobe uste ez den erantzunen bat aurkitzea, zeren eta horrela ez baikara lotsamangarri geratuko inoren aurrean eta erraz ezkuta baikenitzake gizakiok geure ahuleziak. Gaia ez da gizon izatea gustatu ala ez, baizik eta gizon itxurak egin beharrean aurkitzen garela gehienok, eta ondorioz, itxurak egin beharreko lehia horretan, gizon izatea gustatzen zaigula ume, arlote, ezjakin eta ahul ez azaltzeko. Jakin, badakigu, itxuratik izaterako jauzia inor gutxik lortzen duela; hala ere, horrelakoa da gure gizartearen gehiengoa.

Matias, 45 urte. Igeltseroa

Ez dut inoiz pentsatu horretan. Toki txarrera etorri zarete hori galdetzeraz.

Erlantz, 22 urte. Programatzailea

Zergatik? Emakumearentzako maitasuna beharrezkoa delako.

Isidro, 32 urte, komertziala

Aurrena, osasun-abantailengatik, txiza egiteko ez baitugu komunean eseri beharrik. Tabernetako komunak ezagututa, ez al da hori abantaila handia? Eta, bestetik, emakumezkoek txoratzen nautelako. Emakumezkoa banintz, lesbiana izan behar, beraz, eta hori ez da gauza eraman erraza gaurko gizartearen.

Héctor, 40 urte. Idazkaria

Berraragiztapena izango balitz, egia esan, gustatuko litzaidake noizbait emakume izatea zer den probatzea, eskubideen eta betebeharren berdintasuna lortuko denean, esaterako. Baina gizasemea naiz, eta ez da munduan gustuko duzun emakumea maitatzea baino plazer hoberik, eta gustuko duzun emakumeak maita zaitzan baino ditxa handiagorik. UMMMM!

Joxe Migel, 50 urte. Sindikalista

Agian, aspaldian, aurreko bizitza batean, Cleopatra, emakume esklabo beltza, ameba bat edota Juana Bixenta Mogel izan nintzen. Ez naiz gogoratzen, ordea. Bestalde, ziur naiz jaio naizenetik ez didatela sexu-aldaketarako ebakuntzarik egin. Ezin esan diezazueket, beraz, gizona izatea gustuko dudala ez. Ez baitut konparaziorik egiteko betarik izan. Eta nire adinean, soldaduska caballerian egin eta gero... Tira, tira, utz ditzagun gauzak dauden-daudenean.

Jazinto, 40 urte. Bulegaria

EMEPOLITA INKESTA

ZERGATIK GUSTATZEN ZAIZU EMAKUME IZATEA?

Beste ezeren gainera pertsona naizelako eta batez ere, gizakia.
Mertxe, 33 urte. Giza Baliabideetako teknikaria

Gizonezkoak baino askoz ere zailagoak garelako, beraz, interesgarriagoak. Epe luzera gauza sinple bat aspergarri bihurtzen da.

Jaione, 24 urte. Ikaslea

Emakume izatearena haurrak izatearekin lotuta dago. Bestela, nik uste dut gizonezkoen pare dauden pertsonak izatea dela garrantzitsuena; berdin zaio zein sexu egokitu zaigun jaiotzeko garaian.

Monika, 25 urte. Medikua

Guk bizia ematen dugulako.

Katrin, 26 urte. Idazkaria

Benetan geu garelako, eta ez gizonezkoak, munduaren jabe.

Maite, 23 urte. Itzultzailea

Emakume izatea gustatzen zait gizonezkoak gustatzen zaizkidalako. Batez ere, horregatik.

Letizia, 22 urte. Ikaslea

Ikaragarri gustatzen zait emakume izatea, ia dena barkatzen didatelako. Batez ere, kotxei ematen dizkiedan kolpeak.

Karmele, 31 urte. Erizaina

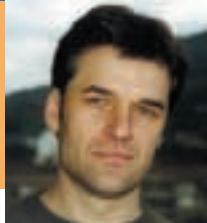
Gustuko dut emakume izatea neure burua ispiluan ikusten dudanean ez delako zintzilikariorik ageri; emakumezkoak bistrako politagoa den gorputza dugu.

Patrizia, 19 urte. Ikaslea

Gustatzen zait ez dugulako etengabe demostratu behar zein onak garen gauza guztietan: Edari kontutan, ligatzeko garaian... etab. Garen bezalakoak izan gaitezke.

Milagros, 42 urte. Etxekoandrea

Baina nor ote da gizonaren etsaia?

Ritxi Lizartza

Zenbat emakumek esan dute inoiz berek ere lagun-tzen dutela etxean, gizonak adina egiten dutela, beren %50a betetzen dutela? Zenbat emakumek espero dute atzo umeak oheratu zituztelako edo gaur bazkaria egin dutelako inor (normalean **bikotekidea**) bizitza osorako eskertuta egotea? Zenbatek utzi du sobrea etxean, hileko soldata oso-osorik eramanda, gizonak hurrengo hilean administra dezan? Zenbat emakumek pentsatu dute gizona aldatu delako, gizon berria bidean dagoelako, berek ere aldatu, balore berrietara **egokitu**, garai berrietara jarri behar dutela eta zenbatek jasan dute nortasunaren alorreko krisirik bikotekidea balore berri batzuen arabera beste era bateko pertsona omen delako?

Horrelakoak gara ba, gizonezkoarik gehienak. Egitekoa eta saria batera ulertzen ditugu. Eguneroko lana eta soldata (**areago** diru-iturria geuk sortu eta ugaltzen dugunean), goimailako emaitzak (edozein alorretakoak) eta **mirespena**, etxeko betebeharrak eta esker ona (familia osoarena, noski), sexua eta txaloak. Eta zer esan sexu arteko harremanek sortarazten dizkiguten arazoez!! Zein rol jokatu behar dugu? Gaur egungo emakumeek gizonezko **samur** eta femeninoak omen dituzte gustuko, hala jokatu du? Baina orduan, beharbada, bigunegia naizela pentsatuko du eta betiko topikoak betetzen dituen auzoko **gihartsu**, sendo, gizon **petoarengana** makurtuko da, eta ni... eta nire zalantzak...

Ez. Emakumeei inork ez die agindu molde berrietara egokitzeko. Nola jokatu antzinako heziketak erakutsi die, baina badira batzuk hortik atera eta bide berrien bila abiatu direnak. Beren mugei, gehienak gizonezko-ek ezarriak seguruenik, **aurre egiten** saiatzen dira. Eta gu, beldurtuta, nagusitzen ari omen den emakume berri horrek gure bakea eta erosotasuna **apurtuko dituelakoan**. Emakume-eredu bakarra **bailitzan**. Eskerrak, beste batzuk, balore horien transmisore dira, gutariko asko bezain matxistak, gutariko asko bezain **astazakilak**.

Hala da, askotan galdurik sentitzen gara, ez baitakigu emakume berriak zer nahi duen gutaz. Baina, ustezko emakume berri horrek ez gaitu deskolokatzen.

Gizonezkoarengan oinarritzen ez den lan-esparrua, familia-mota, bikote harremana, bizitzeko gizonen beharrik izan ez eta **bere kabuz** jartzen den emakumea... baita bakarrik bizi nahi duen gizonezkoa bera ere. Eta mendetan finkatutako balore horiek dena jartzen digute dantzan. Gure iritziko, jada ezer ez da guk ezagutu dugun bezain lotua eta finkoa. Emakumeak guk adina arrakasta du gizartean, eta handiagoa ere bai askotan. Eta horrek zalantza betetzen du gure barrena: beste batekin joango da, seguru; ez diot onartuko nik baino diru gehiago ekartzea etxera, inola ere ez; niretzat ez eta lanekoentzat ari da edertzen, margotzen eta orrazten; eta etxea, eta umeak? Baina, horren guztiaren atzean dagoen galdera: eta ni?

Baina, irtenbidea zein izango eta, betiko arrastoari jarraitzea: nor da gertatzen zaizkidan **zorigaizto** hauen guztien erruduna? Emakumea! Brrrr. Emakumeak!

Beharbada etxeko **habiatik** atera eta bikotekidearen **hegalpera** goxatu baino lehen, bakarrik bizitzea izan daiteke beste era batera pentsatzen has-teko urrats-bidearen lehen pausoa.

Eta bigarrena, orain arte segurtasuna eman digun habia-molde zaharra apurtu eta geure buruarengan bilatzea, geu ere geure kabuz pertsona osoak izan gaitzen... Eta zalantzak baditugu... zer egingo zaio? Emakumeek ere badituzte, eta aurrera egiten dute; ez ote dugu geuk ere eskubide bera?

APURTUKO DITUELAKOAN.- *Pensando que los romperá.*

AREAGO.- *Gehiago oraindik. Más aún.*

ASTAZAKIL.- *(Iraintzeko erabiltzen da). Bruto.*

AURRE EGIN.- *Hacer frente.*

BAILITZAN.- *Balitz bezala. Como si fuera.*

BERE KABUZ.- *Bere gisara. Por su cuenta.*

BIKOTEKIDE.- *Compañero/a de pareja.*

EGOKITU.- *Moldatu. Adaptar.*

ETSAI.- *Arerioa. Enemigo.*

GIHARTSU.- *Musculoso.*

GIZON PETO.- *Hombre cabal.*

HABIA.- *Nido.*

HEGALPE.- *Babesa. Protección.*

MIRESPEN.- *Admiración.*

SAMUR.- *Tierna/a.*

ZORIGAIZTO.- *Zoritxarra. Desgracia.*

TXISTEAK

- Emakumeek zergatik dituzte gustukoago pilak gizonen koak baino?
Pilek sikiera alderdi positibo bat badutelako.
- Ba al dute gizon inteligenteek eta dinosaurioek batere antzik?
Bai. Biak aspaldiko kontuak direla.
- Ba al dute G puntuak, urteurrenak eta WC-ak elkarren antzik?
Bai. Hiruretan gizona asmatu ezinik ibiltzen dela.
- Ba al dute gizonen eta txakurrek elkarren antzik?
Bai. Biek begira-begira jarri eta zeozer ulertzen diguten itxura ematen dutela.
- Zer dago gizon arrakastatsu baten atzean?
Zeharo harrituta dagoen emakumea.
- Zer egiten du ideia on batek gizon baten buruan?
Ezin jakin. Ez baita sekula horrelakorik ezagutu.
- Irakasleak haxe galdetu zuen:
-Zergatik egin zuen Jainkoak gizona lehendabizi?
Eta neskak erantzun:
-Gauzak txukun egiteko, aurretik zirriborroa egin behar delako.
- Zer egiten du neurona batek gizon baten buruan?
Aspertu.

SGUNEAK

ZOZO-IRTEERAK

ALFRED MUSSET (1810-1857) Idazle frantziarra
Emakumea itzalaren antzekoa da: ezin duzu ez harrapatu ez gainetik kendu.

ERASMO DE ROTTERDAM (1466-1536) Filosofo eta teologo holandarra
Onar dezagun, emakumea animalia txolin eta motza da, nahiz eta gozoa eta atsegi-na den.

CAMILO JOSE CELA (1916-) Idazle espainiarra
Emakumeak bestean gozamenerako jaio dira. Batzuk utzi egiten dira eta beste batzuk ez... Probintzien arabera.

SACHA GUITRY (1885-1957) Antzerkigile frantziarra
Emakumea ona balitz, Jainkoak bat izango zukeen.

ARTHUR RUBINSTEIN (1887-1967) Pianjole polakoa
Emakumea puruaren antzekoa da: maiz piztu beharrekoa.

JEAN-BAPTISTE POQUELIN MÓLIÈRE (1622-1673) Antzerkigile frantziarra
Arrazoi askogatik ez da batere ona emakumeak ikasi eta hainbeste jakitea.

HONORE DE BALZAC (1799-1850) Idazle frantziarra
Emakumeak emanzipatzea alferrik galtzea da.

OSCAR WILDE (1854-1900) Poeta eta idazle ingelesa
Gizon bigamoak bi emakume ditu. Baita monogamoak ere.

Topiko hutsalak

Hemen dituzu gizonenekoak aipatzen dituzten emakumearekin lotutako topiko maltzur batzuk:

- Pisa egitera elkarrekin joaten dira.
- Negartiak dira. Baina, zergatik ari diren negarrez galdetu ezkerro, sekula ez dute jakiten arrazoia.
- Beti buruko minez daude.
- Berritsuak dira.
- Kontakatiluak dira.
- Administrari onak dira.
- Emakume politak tuntunak dira.
- Emakume batek ezetz esaten duenean baietz esan nahi du.
- Emakumeak txofer txarrak dira.
-
-
-
-

Nolakoak dira bada gizonenekoak, eltze-tapetarako ere balio ez duten horiek?

- Ama eta emaztea askotan nahasten dituzte.
- Ezin dira emakumerik gabe bizi.
- Ez dakite arropa bakarrik erosten.
- Ez dakite medikuarengana bakarrik joaten.
- Sexu kontutan harroputzak dira.
- Berekoia dira.
- Parrandazaleak dira.
- Ukimena da garatuen daukaten zentzua.
-
-
-

Elkarrizketa

GERTUTIK IKUSTEN DITUT ALDAKETAK BERDINTASUNAREN BIDEAN

M Carmen Garmendia Kultura sailburua dugu aurrez aurre. Itxuraz, emakume bizia eta fina. Hizketan gozogoza eta **etorri handikoa**: solaskideak **hurbileko egiten** duen horietakoa.

Handia ere bada bere solasaren mamia. Lanean zaildua den emakumea izaki, **ezagun du** guk proposatutako hizketagaiari gogoz heldu diola. Gure herriko goi-mailako politikagintzan, hainbat kargutan behintzat, lehen emakumea izateaz gain, urterik gehien daramana bera baita: hamasei, hain zuzen. Urte horietako eskarmentuaz eta urte horien aurretik irakaskuntza-munduan emandako hogeita bat urteetan jasotakoaz aritu zaigu, emakumea den

aldetik nolako bizipenak izan dituen, zein aldaketa sumatu dituen, norantz goazen...

Aldaketa da gehien azpimarratu duen hitza. Emakumea berdintasunaren eginbidean ari eta ari, urratsak ematen ari baita. Hala ere, jasotako heziketaren uztarria lepogainetik kendu gabe, bide berriak urratu nahian, emakumea ezinean, itota ez ote dabilen iruditzen zaio, esparru guztietan fundamentuzkoa izateko ahaleginetan. Izan ere, egungo emakumea bi belaunaldien zubi da: amona-amen ereduak gogoan, alaben bizimodua baitu norabide. Baina, merezi duela azpimarratu du. Jakina merezi duela.

HABE.- Emakumeok eta gizonezkoek mundu-ikuskera diferentea daukagula abiapuntu, goi-mailako politikaren esparruan kezka berberak al daukagu? Badirudi, nonbait, emakumeok giza arazoez gehiago kezkatzen garela, marjina-tuez, hurrez kasu. Bat al zatoz **irudipen** honekin?

M.C.G.- Orain dela urte batzuk egin didazun **hausnarke-tari** baietz esango niokeen. Gaur, berriz, ez nago hain ziur. Egia da emakumezkook politikara hezkuntza-bideetatik iritsi garela gehienetan. Kultura eta, askozaz ere beranduago, beste bide batzuetatik. Baina, hamasei urte hauetan oso aldaketa handia sumatzeko aukera izan dut. Esate baterako, gaur egun kupoaren zuzendaritza emakume baten eskuetan egotea edo Herrizaingo Sailan ere sailburuordee-

tako bat emakumezkoa izatea oso datu adierazgarriak dira. Beste espazio batzuetara iristen ari gara. Era berean uste dut gizarte-arazoez gure ikuspegia badela, neurri batean, desberdina. Ama izateko aukera, zenbait arazoren aurrean emakumezkook izan dugun ardura eta jarrera... Hala ere, uste dut emakumezkook tradizioz sumatu izan dugun uztarri hori aldatzen ari dela. Adibidez, lehendakariordea bera edo nire aurretik sailburu izan ziren Milagros García Crespo eta Mari Karmen Gallastegi, Ekonomiako Katedradunak dira biak eta Ekonomiatik barrena iritsi ziren Jaurilaritzara. Beraz, hor aldaketa gure begien aurrean gertatu da eta ikuspegietan nik geroz eta gehiago sumatzen dut berdintasuna.

Ez da debaldekkoa izan, argi eta garbi, baina
jaiotako pertsona nintzela, eta beraz, bizitza
eta ezin nintzela besoak bilduta geratu bizi

HABE.- Karguak kargu, agintzeko modu diferentea al dute emakumeek eta gizonezkoek?

M.C.G.- Hor ere ez nuke esango erabat hala denik, baina nik sumatzen dut agintzeko eta, batzuetan, hausnarketa egiteko modu diferentea zenbait arazoren aurrean. Gizonezkoen hausnarketa oso batetik-besterakoa izaten da eta, gainera, oso diskurtso luzeak egiten sumatu izan ditut inguruko gizonezkoak. Baina, agian, gero bueltan-bueltan, bat datoz jada ikusi eta beharbada zeure intuizioari esker edo, aurreikusita zenuenarekin. Badago halako zerbait.

Hala ere, emakumezko batek nortasuna azaltzen badu gizonezkoen mundu batean eta gauzak egiteko **kemena** eta sendotasuna, inoiz, gizonezko askoren tentazioa izaten da histerikoa, bere onetik aterata jarri dela esatea. Eta, gizonezko batek jarrera berdina edo berdintsua hartuko balu, ordea, gauzak ondo, buruz eta zentzuz egiten dakiela esango lukete. Eta, alderantziz, gizonezko bat **kaskarin gano-ragabe** bat baldin bada: "beno, oso grazia handikoa da, oso sinpatikoa". Hau da, mediokritatea gizonezkoen erraza-go barkatu izan zaie emakumezkoen baino.

Baina, honetan ere aldaketa sumatzen ari naiz, zorionez, eta uste dut berdintasuna horra ere iritsi dela. Orain norbanakoa aintzakotzat hartzen da, emakumezko nahiz gizonezko izan, zahar edo gazte, aberats edo pobre. Emakumezkoen lekua eta emakumezkoen egiteko modua, jada, ez da lehen -orain dela urte gutxi- bezala neurtzen.

HABE.- Zure ustez, aldatuko litzateke euskal politikagintza Lehendakaria emakumea balitz?

M.C.G.- Denborak erantzungo dio horri, baina nire ustez, honezkero gure artean da lehen emakumezko Lehendakaria. Ez dakit zenbat urte izan ditzakeen egun, baina ziurrenik pertsona hori jaio da. Eta uste dut ezagutuko dugula agintean.

HABE.- Mundu osoko gobernuetako kideen % 12 baino ez da emakumezko. Konponbide modura, askok emakumezko gobernuakideen zenbatekoa aldeztu aurretik zehaztea proposatzen dute. Zer irizten diezu diskriminazio positiboaren ize-nean hartutako neurri hauei?

M.C.G.- Berez ez nago kupoaren alde. Orain, kuporik gabe oso emakumearen presentziaren alde nago. Hori lortzeko gehiago sinisten dut gizarte eta kultur aldaketetan. Hau da, berdintasunean sinisten baldin badugu eta berdintasunaren erreibindikazioa eta aldarrikapena egin, uste dut kuporik gabe eta pertsonen prestakuntza, ardura eta kapazitatea gogoan hartuta egin beharko liratekeela izendapenak, nahiz emakumezko nahiz gizonezko izan. Emakumezko jaiotako pertsona naiz eta, gizonezkoek bezalaxe, eskubi-deak eta obligazioak ditut. Hala ere, uler dezaket kuota-sistema hori, baina ez nago prest; gaurko emakumezkoek ez daukagu zertan ibili kuota zain tokatzen zaigun eta nahi dugun leku horretan egoteko. Beharbada, oso **epe** motzeko gauza behar du. Ulertzen dut kuota akuilu modura, baina nik bestelako jarrera nahiago nuke.

HABE.- Politika alde batera utzita, azter dezagun familia. Zure etxeko martxak behartu al zaitu zerbaiti uko egitera? Zure ibilbide profesionalean eraginik izan al du?

M.C.G.- Gauza batzuei uko egitera behartu nau, bai. Esate baterako, denbora libre kontuak eta oso murrizkak izan dira niretzat, lanak ordu asko kendu dizkidalako. Gainera, niretzat familia ez da hor **aldamenean** kasualitatez tokatu zaidan zerbait; bestelakoa da. Aukeratzeko modua izan nuen eta aukera hori egitea erabaki nuen. Aldi berean, nire bizitza profesionalari ez uko egitea erabaki nuen, eta, horregatik, sekula ez diot lanari utzi, sekula ere ez. Hala ere, garbi dago gure belaunaldi honetako emakumezkoen bizitza ez dela bizitza erraza. *Superwoman* batek ilea txukun izan behar du, tarteka azala zaindu (tarteka, besterik ez bada), arropa ere txukun ibili. Beraz, tintoreriara, ile-apaindegira, arropa-dendara... ere tarteka joan behar izaten du; eta halako batean konturatuko da galtzerdiak ere puskatu zaizkiola eta galtzerdirik gabe geratu dela; eta ez hori bakarrik, etxean sukaldeko lanak eta **otorduak**; eta umeen gorabeherak; eta umeen irakasleekiko harremana; eta senarraren galtzak arrasto batekin eta ez birekin; eta, gainera... Beno, hortik hasi eta bere bizitza profesionaleraino iritsiz. Leku guztietan izan nahi dugu fundamentuzko emakumeak: emazte, ama, etxekoandre, profesional, lagun edota hiritar bezala... Egia esan gure apustua hori da eta umore pixka batekin hartzen ez baduzu, kitto, akabo. Horrelako ardurak izatea ez da debaldekkoa, baina, aldi berean, aitortu beharra daukat, debaldekkoa ez, baina argi eta garbi merezi duela.

oso umetatik erabaki nuen emakumezko
zan aukeratzeko modua izan behar nuela
tza nola doan ikusiz.

HABE.- Aurreko galdera bezalakoak egiten jarraitzea ber-
dintasun ezaren seinale ez ote den errezeloa dugu. Zuk
esan duzu zure **aribidean** aldaketak sumatu dituzula.
Baina, noiz arteko kontua da hau?

M.C.G.- Nik uste dut prozesu baten seinale direla. Gizarte-
-aldaketa sakon eta handi baten adierazle direla galdera
hauek. Hau da, dabilen zerbait da, gertatzen ari den zerbait
da. Zalantzarik ez dago gizarte batzuetatik besteetara alde
handia dagoela. Hamabi urterekin Frantziara frantsesa ikas-
tera bidali nindutenean konturatu nintzen horretaz. Hango
eta hemengo emakumeen bizimoduak izugarri diferenteak
ziren. Egun alde hori txikiagoa da. Baina, oraindik ere zuk
egiten zenuen hausnarketa hori egin beharrekoa da, nahiz
eta, garbi esanda, aldaketak egon badauden. Nire inguruan
ere sumatzen dut aldaketa. Ahizpa baten alabak ingeniari-
tza karrera egin eta enpresa ezagun eta handi batean
Kalkulu Aurreratuetako Departamentuko arduradunetako
bat da. Gure alabak Zuzenbidea ikasi du, baita hizkuntzak
ere. Nazioarteko Zuzenbidean espezializatu eta, momentu
honetan, Nazioarteko politikarekin zerikusia duen leku
batean ari da lanean. Bart esaten zidan oraindik: "Ama,
bakar-bakarrrik nabil; emakumezko bakarra ez dakit zenbat
gizonen artean". Nire bizitzaren istorio bera zetorkidan
burura, baina diferentzia batekin: gaiak, esparrua.... Beraz,
aldaketaren beste maila bat da, apurka-apurka, oso apurka,
baina gertatzen ari dena. Honek poztu egiten nau. Ez da
debaldekoa izan, argi eta garbi, baina oso umetatik erabaki
nuen emakumezko jaiotako pertsona nintzela, eta beraz,
bizitzan aukeratzeko modua izan behar nuela eta ezin nin-
tzela **besoak bilduta** geratu bizitza nola doan ikusiz.

Elkarrizketan, besteak beste, gaur egungo emakumearen egiteko aritu gara M.
Carmen Garmendia andrearekin. Baina, nolakoa da aipatu den *Superwoman*aren
bizimodua? Egizu gutxi gorabeherako egunkaria.

Superwomanaren (ZURE!!) egunkaria

Astehlehena

- * Bart zabaldufako arropa lehortu den ikusi
- * Babarrunak beratzten jarri
- * Zapatak garbitu
- * Depilatzeako ordua eskatu
- * Umeen biharko arropa prestatu
- * Autoari gasoila botu
- * Umeari txerfoa jartzeko txanda hartu
- * Komuneko papera erosi
- * Umea judora eraman
- * Umea igerilekuan apuntatu
- * Senarraren buzoa garbitu eta josi
- * Loreei ura botu
- * Egiten ari naizen ikasfarako lana ostiralerako bukatu
- * Aholkatu didaten nobela erosi
- * Ginekologoarenean txanda hartzeko deitu

Asteartea

- *
- *
- *
- *
- *
- *
- *
- *
- *

ALDAMENEAN.- Ondoan.

ARIBIDE.- Eginbidea, ibilbidea.

BESOAK BILDUTA.- Besoak
uztartuta. *De brazos cruzados*

EPE.- Plazo.

ETORRI HANDIKO.- Hitzuna.

EZAGUN DU.- Antzematen zaio.
Se le nota.

HAUSNARKETA.- Gogoeta.
Reflexión.

HURBILEKO EGIN.- Gertuko egin.

IRUDIPEN.- Irizti.

KASKARIN GANORAGABE.-

Fundamentu gutxikoa, buruarina.

KEMEN.- Indarra.

OTORDU.- *Horas de comida en
general.*

Behin

Leloak:

Ezagutzen al duzu lelorik? Hona hemen bat adibide gisa:

*"Tiun-kurrun-kuttun-kuttun-ku
ttun-kurrun-kuttun-a
rrun-kuttun-kuttun-
Kuttun-ku
rrun-kuttun-kuttun-a."*

Haurra esna dagoenean, altzoan hartu eta jolasgiroan kanta diezaiokezu. Baita bularrean dagoenean, edota, loarazi nahi duzunean ere. Edozein une da egokia.

Jabetuko zinen T-a bikoitza dela; bikoitze honi bustidura esaten zaio. Haur-hizkeran oso erabilia da bustidura eta xamurtasun berezia eransten dio.

Agian, aho-korapilo bat irudituko zaizu baina, lasai, ez da hain zaila buruz ikastea.

Sehaska-kantak

Ondorengo bi kanta hauek bibliografian aipatzen den CDtik hartuta daude; ahots zoragarri eta oso goxo kantaturik, baina, horiek berak zuk kantatuta bestelako erakargarritasuna izango du haurarentzat. Animatu eta ikas itzazu. Zuk kantatzen dizkiozun bitartean haurrak izango du zutaz bere gisara gozatzeko aukera.

Lehenengo kanta hau, "Amaren xango", haurra sehaskan esna dagoenean kantatzen zaio, jolasteko asmotan. Berako kanta bat da, Aita Donostiak jasoa.

*"Amaren xango
aitaren xango
pirrin parran
ttan ttan ttan"*

Honako hau, "Haurra logale dala-ko" haurra loarazteko kanta diezaiokezu. Doinua Bizkaian jasoa eta hitzak R.M. Azkuek jarriak dira:

*"Haurra logale dalako
lotxo nahi luke egin
Begi bat hertsia duta
Bestea zabal ezin
Oba, oba;
Logale da gure haurra
Sehaskarik bat eztu,
San Jose zurgina da ta
Horrentzat egingo du
Oba, oba;"*

Jolas-kantak

Haur-kantak askotan haur-jolasekin lotzen ditugu. Izan ere, haur-jolasak ez dira ari-hutsekoak, jardun-hutsekoak; kantatuak izan ohi dira. Esate baterako, ondorengo hauetan zu eta haurraren arteko kontaktu fisikoak berebiziko garrantzia du:

Haurra hanka baten gainean hartu eta kulunkatuz kanta diezaiokezu:

*"Arri, arri, mandoko
Bihar Tolosarako
Etzi Truñerako.
Handik zer ekarriko?
Zapata eta gerriko
Heiek zeinentzako?
Sure haur polittarentzako!"*

*Xirula Mirula-k egindako
"Haur kantuen bilduman"
aurki dezakezu.

Orain estreinatzeraz goazen atal berri honek badu berezitasunik; guraso zaren horri zuzenduta izatea, alegia. Izan ere, guraso izatea gradu bat baita.

Gurasoak elkartzen garenean umeak izaten ditugu hizketagai, sarritan, eta gaietako bat ume batzuen irakurzaletasun eza izaten da. Baliteke zuk ere inoiz zeure buruari galdetu izana eta nik zer egin dezaket, semeak edo alabak irakurri nahi ez badu?

Bada, zuk uste duzun baino gehiago! Jakina, irakurzaletasuna ez da egun batetik bestera sortzen, pixkanaka landu behar da, umearen heziketako gainerako ataletan gertatzen den bezalaxe. Horregatik, ale honetan hasi, eta, ondorengoetan ere, saiaturko gara azaltzen zer egin dezakezun adin bakoitzean zure umea pixkanaka zaleztan joan dadin eta gerora atseginez irakur dezan.

"Behin bazen..." Honela hasten dira gure ipuin asko. Gogoratzen al duzu zein atsegin eta irrika izaten zenuen esaldi hori entzuten zenuenean? Eta txikiagoa zinenean, jaioberritan edo, ba al dakizu zein kanta kantatzen zizuten, edota, zein jolasetan aritzen ziren zure gurasoak zurekin? Ez? Galdeiezu, bada!

Orain, guraso bezala, jakin behar duzu umeari edozein kanta kantatzen diozunean edo istorioren bat kontatzen diozunean, nahiz zerbait irakurtzen diozunean, hiru partaide zarete: zu, umea eta testua, hirurak elkarrraginean. Hiruron arteko elkarreragin horretan maitasunezko lotura bat sortzen da eta garrantzitsua da lotura hori jaioberritan bertan hastea, sehaskan, alegia.

Baina zer konta dakioke ume bati sehaska-garaian? Kontatu, gutxi, kantatu egiten zaio; leloak eta haur-kantak izan ohi dira. Istorioak kontatzea geroago dator.

bazen...

Haurren eskuak hartu eta txaloak joz kanta diezaiokezu:

*"Talo talo txin!
Kator etxera, matxin!
Taloak txior-txiorrian,
Bere aulkitxo nabarrian,
Txirripilin, txirripilin,
Gure haurtxoaren
Muxu ederrian!"*

Haurren eskuko behatzak hartuta lehenengo kontaketak egiteko erabil dezakezu:

*"Honek arraultza ekarri,
honek zartaginean jarri,
honek gatzia eman,
honek pixka bat jan,
eta beste potolo-honek
dena-dena jan"*

Zure haurra oinez hasi eta zuregandik askatzen hasten denean, honako hau kanta diezaiokezu, korroan zabiltzatenean:

*"Ala kinkirrinera
Ala xamurrera
Ane (Mikel) plaza berriko
Jira hadi beste aldera."**

*Urtxintxa. Abestiak 1 izeneko zintan aurki dezakezu.

Bibliografia:

Lekuona, Manuel: "Literatura oral vasca"
Olaizola, J.M. "Txiliku": "Axa mixa zilarra". Elkarlanean.
Zugasti, Olatz: "Bulun bulunka" CDa. Elkarlanean

Irakurleentzako galdera

*Eta zuk ba al duzu zure haurrei honelako lelo eta kantak abeste-ko ohiturarik? Ze iritzi duzu horietaz? Idatziguzu horren guztia-
ren berri emanaz.*

GOMENDIOAK

2 urte bitartekoentzat

Itsasoko nire lagunak

Bainurako liburua; plastikozkoa, leuna eta biguna. Kolore biziak dituzten itsasoko animaliak azaltzen dira. Uretan ondo pasatzeko.

Argitaletxea: Susaeta

2 urtetik aurrera

Baserri alaia

Kartoizko liburu txikia eta alaia. Kolore bizikoa. Baserriko animaliak ezagutzeko oso polita. Animalia bakoitza irudi mugikor bat da, dagokion orrialdea irekitzen denean azaldu egiten dena.

Saila: `Animaliak bizirik`
Argitaletxea: Ttartalo

4 urtetik aurrera

Mari Titare

Titare bat bezain txikia zenez, Mari Titare jarri zion izena amak: Animaliek hitz egiten zuten garaiko ipuina.

Saila: `Urrezko ipuinak`
Argitaletxea: Ttartalo

5-6 urtetik aurrera

Jonas eta hozkailu beldurtia

Jonas txikia bakar-bakarrak geratu da etxean, ama dendara jaitsi bitartean. Beldurrak irentsi du Jonas txikia, eta etxeko gauza guztiak ere beldurrez daudela iruditzen zaio. Zure hozkailua ere beldurtia al da?

Egilea: Juan Kruz Igerabide
Argitaletxea: Aizkorri

8 urtetik aurrera

Niri ez zait futbola gustatzen. Eta zer?

Handiak eta txikiak, berriak eta lotsatiak, gizenak eta argalak... pertsona guztiak ez gara berdinak. Eta zer? Liburu hau ere ezberdina da, horregatik da polita. Baietz gustatu!

Egilea: Andoni Egaña
Argitaletxea: Elkarlanean

10 urtetik aurrera

Potoloren hegazkin magikoa

Liburu hau abentura sinesgaitz baten narrazioa da. Protagonista bere garaitik kanpoko pertsonaiekin egiten du topo, heroi bihurtuz.

Egilea: Juan Luis Urmeneta
Argitaletxea: Bruño

12 urtetik aurrera

Zaudete geldi pixka batean

Andoni Egaña, bere memoriaren kutxan uxarrean ibiliz, txikitako bere lagun batzuen argazkiak egin dizkigu, bere galbahetik pasatuz, orain konplizitate, orain ironiaz eta ziri zorrotzez, baina maitasunez beti.

Egilea: Andoni Egaña
Argitaletxea: Elkarlanean

14 urtetik aurrera

Margolana

Institutu batean edozer gerta liteke. Gerta liteke margolan ezezagun eta baliotsu bat aurkitzea. Egon litezke bi gazte bazterrak nahasi nahian, eta, baita, eskolazain ilun eta beldurgarri bat ere. Horri gehitzen badiogu elurrak geldiarazitako herria, maitasuna, komikiak, Louvre museoa eta Interpol, korapilo ia aska ezina izango dugu. Izan ere, institutu batean edozer gerta liteke.

Egilea: Igor Elortza
Argitaletxea: Alfaguara

RIZULFGE

Navanethem Pillay,

Kontu latz eta gogorrak ditu esateko Navanethem Pillay andreak. Hegoafrikako Epaitegi Gorenean epai-lanetan aritu zen lehen emakume beltza da, Mandelak berak **propio** izendatua. Orain Nazio Batuen erakundeak Ruandako genozidioa epaitzeko sortu zuen Nazioarteko Epaitegiko burua da. Ez dugu ahaztu behar 1994ko lau hilabetetan milioi-erdi bat lagun hil zituztela lurralde hartan. Pillay epaileak orain 59 urte ditu, eta buru-belarri ari da lanean justiziaren alde beti. Emakume horren ustez, hau du orain arteko **lorpenik** nabarmenena: gerrako bortxaketak genozidioaren eta gizadiaren aurkako krimenen artean sarraraztea.

Abokatu gaztea zela, goi-segurtasunezko Robben Island kartzelan askotan sartzen zen, bizia arriskuan jarrita, Mandelari mezuak sujetadorearen azpian gordeta pasatzeko. **Ausardia** behar zen gero garai hartan hori egiteko!

Navanethem Pillay jatorriz indiarra da, Hegoafrikan jaioa. Harvard-eko Unibertsitatean doktoregoa egin zuen. Geroztik *apartheid*-sistemaren presoen eta biktimen defendatzaile **sutsuenetakoa** izan da beti.

Hala ere, Pillay andreak oso jarrera kritikoa azaldu zuen presidente beltzak eman zuen apartheid-krimenen amnistiaren aurrean. Ez zegoen ados, ezin **irentsizko** pilula zen harentzat. Hegoafrikan Egiaren Batzordea antolatu zen delituak agerian jartzeko, baina ez **errudunak** epaitzeko. Haren esanetan, bakea eta akordioa justiziaren gainean **eraiki** behar dira, ez bestela. Baina amnistia onartu egin zen, Mandela jakintsuak egoera hartan beste irtenbiderik ikusten ez omen zuelako. Erabaki horren truke, 300 urtean gutxiengo zuriak agintzen egon ondoren, agintea "beren borondatez" utzi omen zuten.

Pillay andrea orain Ruandako genozidioa ikertzen ari den Epaitegiko burua da. Baina, epaile izateak dituen mugetatik at, guztiaren gainetik, pertsona da, iritzi kritikoak jaulkitzen dituena, eta galdera sakonak planteatzen dituena. Askotan, goizean goiz jaiki bezain laister, galdetzen omen dio bere buruari: zer ari da gertatzen gaur egun munduan? Garai batean bakezale ziren herriak, zergatik dabiltza orain gerra eta borrokan nahastuta? Zergatik kanibalismoa eta bortxaketa ikaragarri horiek? Nork bultzatzen ditu gauza horiek egitera? Nork jartzen ditu armak, eta dirua? Non daude benetan epaitu beharko liratekeen eragileak?

Pillay andreak badaki epaile den aldetik, epaiketako gai-esparruaren barruan ari behar duela, baina, aldi berean, argi dauka protagonista nagusienak ez direla epaitegian azaltzen. Baina, epaile izateaz aparte, pertsona konprometitua da, kezkatua, gogoeta sakonak egiten dituen emakumea.

Nazioarteko legediak ez ditu delitu guztiak

harrapatzen. Alderantziz gertatzen da askotan. **Gaiztagin** asko eta asko libre dabiltza Europako kaleetan. Esate baterako, delitu ekonomikoak legedian tipifikatu gabe daude. Argitzen ari dira ELF petrolio-multinazionalak Afrikako zenbait diktadoreri, Mobuturi besteak beste, eman izan dioten **babesa**. Legediak ez ditu horrelako kasuak harrapatzen. Horregatik, Pillay epaileak uste du epaitegietan delitu ekonomikoak tipifikatzeko garaia dela, epaituak izan daitezen.

Ezin da onartu norbaitek, **dena delakoak**, herri bat **larrutu** eta harrapatutako ondasunak Europako bankuetan bere kontu korrontean sartzea, eta gero herrialderen bateko agintariengandik asiloa lortzea edo **begirune** handiz onartua izatea, Mobutu Frantzian edo Idi Amin Ekialde Ertainean bezala. Ikaragarria da gero! **Bukatuko ahal da** egunen batean **bidegabekeria** hori!

Pillay epailea Ruandako genozidioa ari da ikertzen, krimen ekonomikoak ez ordea. Hauak ez omen dira, oraingoz, genozidioaren barruan sartzen. Dena dela, delitu ekonomikoak ere zigortu egin beharko lirateke. Haren esanetan, ezin ditugu begiak itxi Afrikako pobrezia ikaragarriaren aurrean. Hainbeste jende goseak hiltzen eta zenbait agintari eta lider **eztitan**, bilioika dolar handik atera eta Mendebaldeko bankuetan sartzen, hori ez al da ba genozidioa?

Ruandan 1994an gertatua ikaragarria izan zen. Eta hori ari da epaitzen Pillay andrea. Hark dioenez, ez zen tutsien aurkako hutuen **ustekabeko mendekua** izan, bat-batean sortua. Munduan hori horrela **zabaltu** bada ere, epaiketan besterik azaltzen da. **Sarraskia** goitik izan zen antolatua. Kanbanda ministro-ohiak, beste zenbait **lekukorekin** batera, gauzak Gobernutik antolatzen zirela azaldu zuen eta bere burua errudun aitortu, armak

banatzeko eta tutsiak hiltzeko erabakietan parte hartu baitzuen.

APARTAK

Ruandako genozidioa epaitzen ari den emakumea

Epaitegi horrek
ahalmena du
1994an Ruandan
gertatutako delituak
eta hilketak
epaitzeko,
bestelakotarako ez.
Hori da epaitegi
horren muga. Dena
dela, Nazio Batuen
epaitegi horretaz

aparte, Ruandako epaitegi nazionalak ere ari dira gertatutakoak argitzen, 115.000 kasu baino gehiago aztertu dituzte eta epaitu. Hegoafrikako Egiaren Batzordean bezala, Ruandan ere delituak argitu egin nahi dituzte, eta horretan ari dira.

Indarkeria ez da politikoen aldetik bakarrik **sustatu**,
negozioen eta multinazionalen munduko zenbaitek ere parte
hartu zutela argi geratu da. Esate baterako, Tea Factory-ko Alfred Musema zuzendaria betiko kartzelara zigortua izan zen, hiltzeko eta bortxatzeko aginduak eman zituela frogatuta geratua baita. Rutaganda negozio-gizon famatua Interahamwe miliziaren buru-ordea izan zen. Dena dela, Pillay andreak dioenez, gerra latz horren atzean ze interes ekonomiko zeuden aztertzea eta epaitzea ez da, oraingoz, Nazio Batuen epaitegi horren zeregina.

Epaitegiaren akatsik handienetakoa **motelegia** dela, dio
Pillay epaileak. Eta horixe bera gertatzen dela beste zenbaitetan ere, Jugoslavia-ohian gertatu zen sarraskia ikertzeko eratu den epaitegian, esate baterako. Baina, hori bai, kontu bat azpimarratzen du Pillay epaileak, alegia, Jugoslavia-ohian **ez bezala**, Ruandan gauza bat **erdietsi** dela. Izan ere, Ruandan goi-mailako kargudunak eta agintariak ere epaitzea lortu dute, eta Jugoslavia-ohian ez.

Nazio Batuen bi epaitegi hauetaz ari garela, bada gauza
bitxi bat, azpimarratzea merezi duena, bi epaitegi horietako
buruak emakumeak direla: Pillay andrea Ruandakoan eta Carla del Ponte epailea Jugoslavia-ohian. Pillay epaileak dioenez, emakumeak **adore** biziagoz ari dira krimenak eta delituak salatzen, eta azken gudu berrietako gorabehera itsusiak argitara ateratzen. Arrazoiak asko izan daitezke, baina gerra horietako biktimak gehienbat emakumeak dira, eta besteak beste, umeen egoeraz arduratu behar izaten dute. Pillay-ren esanetan, batez ere emakumeak ari dira kontzientzia berri bat sortzen. Seattlen Munduko Komertzio Erakundearen aurkako protestak gertatu aurretik, askoz ere lehenago, Afrikako emakumeak protesta bizian aritu ziren munduko zenbait erakunderen aurka: OMC, Banku Mundiala, FMI... Japonian ere manifestapen berberak egin zituzten munduko krimen ekonomikoen aurka.

Hala ere, legedia poliki-poliki aurrera omen doa. Pillay epaileak poz berezi bat azaldu nahi du: "Guk sortu dugu
bortxaketa gerrako krimen bezala definituta geratzea,
nazioarteko legedian tipifikatua. Guk genozidioari buruzko
lehen epaia eman dugu, agian hurrengoak Pinochet,
Milosevic, Karatzic eta beste asko izango dira".

Konturatuko zinenez, Navanethem Pillay andrearen lana ez da edonolakoa, ez horixe! Testuan askotan aipatzen da protagonista eta horretarako modu ezberdin asko erabili ditu artikulu-egileak. Ea zenbat aurkitzen dituzun!. Laguntzeko, hona hemen batzuk:

- ✓ Navanethem Pillay andrea
- ✓ Epaitegiko Burua
- ✓ Haren esanetan
- ✓ Pillay epailea
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓

....
Kontuan har itzazu, zure idatziak egiteko garaian ere
antzeko arazoei aurre egin beharko diezu-eta!

Zalantzarik sortu bazaizu, jo 39.orrialdera

ADORE.- Kemena. Valor, coraje.
AHALMEN.- Poder.
AUSARDIA.- Osadía.
BABES.- Protección.
BEGIRUNE.- Errespetua. Consideración.
BIDEGABEKERIA.- Injusticia.
BUKATUKO AHAL DA!.- ¡Ojalá termine!
DENA DELAKOA.- Quienquiera que sea.
ERAGILE.- Causante.
ERAIKI.- Jaso. Construir.
ERDIETSI.- Lortu. Conseguir.
ERRUDUN.- Culpable.
EZ BEZALA.- A diferencia de.
EZTITAN.- Disfrutando.
GAIZTAGIN.- Delincuente.
IRENTSI.- Tragar.
JARRERA.- Portaera. Actitud.
JAULKI.- Esan. Contar.
LARRUTU.- Desollar.
LEKUKO.- Testigo.
LORPEN.- Logro.
MENDEKU.- Venganza.
MOTEL.- Mantsoa. Lento.
PROPIO.- Berariaz. Expresamente.
SARRASKI.- Matanza.
SUSTATU.- Eragin. Estimular.
SUTSU.- Suharra. Ferviente.
USTEKABE.- Ezustea. Sorpresa.
ZABALDU.- Hedatu. Difundir.

EMAKUME-ZINEMA.

Zinemaren munduan guztiok ezagutzen ditugun izarrak alde batera utzita, zine-eremuko ardura nagusia gehienbat gizasemeen eskuetan egon da beti herrialde guztietan, kulturaren beste arloetan (Arte plastikoak edo **ikuskizun**-mundua) baino askoz ere nabarmenago. Badira, bai, 7.artearen historian emakume batzuen izenak, —gutxi halere—, **Leni Riensfestahi**, **Mousidora**, **Marta Meszaros**, **Agnes Varda**, **Josefina Molina**, **Liliana Cavanni**, **Itziar Bollain**. Emakume gutxi hauen aipamenak agerian uzten du zinemagintzan izan den sexu-diskriminazio nabarmena.

Euskal Herrian ere antzeko zerbait gertatzen da, ez dugu emakumerik ikusten postu teknikoetan eta **sormenezkoetan**. Gutxi dira argazki-zuzendari, soinu-teknikari, montatzaile, arte-zuzendari emakumezkoak... Bi postu soilik dira emakumearentzako gordeak: Script (betidanik Script Girl deitua), emakumea berez obserbatzaileagoa delako ustean oinarritua eta jostuna, zinemara egitzen den etxekoandarearen **dohainen** estrapolazioa.

Oraingoan Euskal Herriko zinemagintza-alorreko **salbuespen** batzuk aipatuko ditut: maila handiko sormena erakutsi duten emakumeak, eta mundu korapilotsu honetan beren **mezu** propioak azaltzen jakin dutenak.

Maria Jesus Fombellida zinemagile eta sukaldari ezagunak amateur-mailan gastronomia eta etnografia-alorreko dokumental on batzuk egin bazituen ere, zinemagintza komertzialean benetan lehen pausoak egin zituen lehen emakumea **Mirentxu Loyarte** nafarra izan zen, hainbesteko **oihartzuna** eragin zuen "Irrintzi" (1978) film laburraren egilea. Garai hartan Euskal Herriak jasaten zuen errepresio gogorraren **testigantza** ausarta izan zen. Bigarren lana "Ikuska 12" emakume horren **gaitasunaren** ispilu garbia izan zen. Gaitasun hori, orde, hankamotz geratu zen, ezin izan zuelako zinema luze baten proiektu zehatza aurrera atera: Marc Legasseren *Las carabinas de Gaztibelzaren* lanean oinarritutako filma.

Isil-isilik, zoritxarreko **Maite Barnetche** zinemagileak, Iparralde osoa zapaldu zuen telebistarako 16mm.ko filmak eginez. Garai hartan Frantziako FR 3 telebistak euskaraz emititzen zuen euskarazko magazinea **hornitzeko** material etnografikoa eta dokumentala jasotzen aritu zen.

Euskal Herrian film luzea egin zuen lehen emakumea **Ana Diez** iruindarra da. "Ander eta Yul" filma (1988) oso eztabaidatua izan zen. ETAn parte hartzeak bi **adiskide min** elkarrengandik banatzea eragiten duen istorio bat kontatzen digu filmak. Bigarren film luzean "Todo está oscuro" (1996) Euskadiko giroa utzi eta Kolonbiako egoera latzean **ardazten** du filma. Ukitzen dituen gaiak halakoak izanik ere, zinemagile nafarrak **hoztasun**-puntu bat azaltzen du, bere film guztietan bezalaxe. Ana Diezen hirugarren film luzea produkzio ondoko fasean dago.

Mirentxu Purroy aldeanitzaren (egunkari eta aldizkari-zuzendaria) filmak: "El silencio de los inocentes" (1985) edo "Denboraren gibelean" (1993) **banaketa-sare murriz** baten barruan geratu dira edo ez dira apenas banatu. Horregatik ez dute ia arrastorik utzi Euskal Herrian.

Arantxa Lazkanok oso film interesgarria egin zuen 1982an, autobiografikoa, "Urte Ilunak"; esan behar da film horretan eus-

Ana Diez

ZINEMA-EMAKUMEAK

ANTZEZTU

Antzeztu aditzak badu sinonimo polit bat. *Jokatu*, alegia. Antzerkiak *jokatu* egiten dira. Eta honen haritik, *jokalaria* dira antzez-lariak. Adibidez, pastoraletako jokalaria. Beraz, *jokatu* aditzak adiera ugari ditu. Ingelesezt *to play* aditzarekin beste hainbeste gertatzen da.

kara asko erabili zuela. Jendeak gogoz espero zuen bigarren bat, baina produkzio-arazoetatik ez zen burutu.

Maite Ruiz de Austri gasteiztarra— gaur egun Iñigo Silva **ekoizle** historikoarekin Extremaduran bizi da —animaziozko zinemagintzan espezializatu da. Haren azken lanak **iskanbila** itsusi bat sorrarazi zuen "Baiaarenak" edo "La leyenda del viento del Norte" (1992) film bizidunen zuzendariarekin.

Animaziozko mundu horrek bat egiten du esperimentaziozko-arekin **Isabel Hergueraren** "Los muertitos" (1994) lanean - bideo-**euskarrian** filmatua-, eta **Begoña Vicario** lanetan. Begoñak mundu pertsonala, oso berea, sortu du teknika **iradokigarri** eta originalekin: fotokopia bidezko animazioa: "Geroztik ere" (1993); **harezko animazioa** "Zureganako grina" (1996); ordenagailu-skaner edo teknika nahastuak ere erabili ditu "Haragia" (1999). Begoña ez da, esperimentazio formalera edo kontzeptualera mugatu, baizik hurbileko gaiak azaltzen ditu, jendearen amodioak eta penak aztertzen ditu.

Amaitzeko, azken orduko bi zinemagile aipatu nahi nituzke: **Nuria Ruiz Cabestany** eta **Helena Taberna**. Nuria bere lehen filma estreinatu zain dago "Viaje de ida y vuelta" (2000), aspaldi samar bukatua. Lehen egin zituen "Dandelión" (1993) edo "Miau" (1997) film laburren arrakasta ikusita, haren lehenbiziko film luzeak ere **harrera** ezin hobea izango duela uste dugu.

Helena Taberna aurtengo errebelazioa izan da. "Yoyes" filma ausarta da, orekatua, sentibera, kalitate handikoa, gure giro nahasi horretan konprometitua. Milurteko berri honen hasieran ez baitugu apenas zinema berririk, Helenaren presentziak eta bere "Yoyes" filmak bibrazio onak eragin dizkigu etorkizunari begira.

Zinemarekin lotutako lexikoa:

<i>Animazioa</i>	<i>Filmatu</i>	<i>Zinemagile</i>
<i>Antzezte</i>	<i>Lana</i>	<i>Zinemagintza</i>
<i>Dokumental</i>	<i>Magazine</i>	<i>Zuzendaria</i>
<i>Film</i>	<i>Zinema</i>	

ADISKIDE MIN.- Amigola íntimoa.
ALDEANITZ.- Polifacético/a.
ARDAZTU.- Focalizar.
BANAKETA-SARE.- Red de distribución.
DOHAIN.- Calidad.
EKOIZLE.- Productor/a.
EUSKARRI.- Soporte.
GAITASUN.- Ahalmena. Capacidad.
HAREAZKO ANIMAZIOA.- Animación con arena.
 Zinemako teknika berezi bat da.
HARRERA.- Acogida.
HORNITU.- Dotar.
HOZTASUN.- Frialdad.
IKUSKIZUN.- Espectáculo.
IRADOKIGARRI.- Sugerente.
ISKANBILA.- Istilua. Polémica.
MEZU.- Mensaje.
MURRITZ.- Urria. Escaso/a.
OIHARTZUN.- Resonancia.
SALBUESPEN.- Excepción.
SORMENEZKO.- Creativo/a.
TESTIGANTZA.- Testimonio.

Hitz beste eginez

Bernardo Atxaga Irrati mintzaldiak

Pamiela Phonogauzak 2000

Hauxe duzue entzungai-sorta polita, hizpide eta hausnarke-
ta ugari eskaintzen dituen. Bernardo Atxagak bizitzaren
iturritik edanez, irratian egin zituen hizketa-saio batzuen
bilduma da. Hamar guztira, idatzizko liburukia eta guzti.

Zertan dira berdin elurra, lurra, ura eta denbora?

• Mintzaldia entzun aurretik, erreparatuiozu izenburuari.
Bukaera berdina duten hiru hitz ageri dira: *elur*, *lur* eta *ur*.
Gogoratzen al zaizu zuri bukaera berdina duen besterik?,

Elur:
Lur:
Ur:

• Zer adierazten dute hitz horiek? Zure kasa definitzen saia zai-
tez. (Bernardo Atxagak eragiketa bera egingo du. Hartuiozu
zuk aurrea!)

Elur:
Ur:

• Entzun saioa bitan. Lehenengo entzunaldian ideia orokorre-
z baino ez zaitez arduratu.

Bigarrenean, konpara itzazu zuk aurkitutako hitzak eta
Bernardo Atxagak esandakoak. Definizioei ere erreparatu.

• Azkenik, beste lantxo bat proposatuko dizugu.
Bernardo Atxagak hitz bat asmatzen duen bakoitzean "pentsa-
tu nuen" bezalako moldeak erabiltzen ditu. CDarekin batera
datorren liburukian duzun testuaz baliatuz, azpimarra itzazu
egitura horren ordain direnak. Adibidez, *Hots egin nuen nire
artean*.

.....
.....
.....

Mordoska bat badira. Hala ere, guk beste ustezko sinonimo
batzuk proposatuko dizkizugu: gogoratu, aipatu, deitu, oihu
egin, hausnartu, konturatu, bururatu, oroitu, gogora etorri,
gogora ekarri, otu, iruditu... ordezka ditzazun.
Baina, denak ez dira bere horretan egokiak, ezta?

Zalantzarik sortu bazaizu, jo 39. orrialdera.

Nanai aldizkaria

Kalean da jada *Nanai* izeneko aldizkari berria. Haurrentzat
Keuskara hutsean egindako aldizkari honen egilea **Ikas Bi**
elkartea da. Baina, egitasmo honetan partaide gehiago izan
dira: Iparraldeko Ikasleen Gurasoen Elkarte, Baikara eta Bige
(Gipuzkoa eta Bizkaiko Gurasoen Federazioak), Denon Eskola
eta Sortzen-Ikasbatuaz. Gainera, Eusko Jaurlaritzaren eta
Akitaniako Lurralde Kontseiluaren dirulaguntzak jaso ditu Ikas
Bi Elkartek.

Lan-talde honek 5-8 urte bitarteko ikasleentzat kalitatezko
argitalpen pedagogikoa sortzea izan du helburu nagusi.

ONTZIA Baloia

Pelikulak gehienetan gaztelaniaz zein frantsez ikusten ditugu Euskal Herrian. Noizbehinka jatorrizko bertsioan azpi-tituluekin. Azken boladan euskaraz zein gaztelaniaz ikusteko parada dugu, baina oso gutxitan gertatzen da euskaraz, eta euskaraz soilik ikusteko aukera. Horixe gertatu da Tinko Elkarteak Euskal Herrira ekarri duen BALOIA izeneko pelikularekin. Pelikula ona da eta ongi bikoiztua dago. Jatorrizko bertsioa alemanieraz dago.

Berez, gazteentzako pelikula da, baina ez hutsala. Sophie, eskolatik irteten denean, hiri ondoko basora joaten da jolastera. Hura dute gazteek jolastoki bakarra. Zabortege-tankera hartzen ari da, eta herriko jauntxoek, administrazioak eta, merkataritzarako gunen bihurtu nahi dute. Egun-egungo gaia, beraz. Alde horretatik, ezin esan hori gazteentzako gaia denik, soilik! Sophiek baloi baten laguntza izango du arazoari aurre egiteko.

Apirilaren 18an ATARRABIAN izango dute ikusgai. Emanaldian Osasuna taldeko jokalariek sinatutako baloi bat zozketatuko dute ikusleen artean.

Expolangues 2001

Urtero bezala, aurten ere urtarrilaren 31tik otsailaren 4ra izan da HABEren ordezkaritza Pariseko Expolangues erakusketan. Dakizuenetz, egun batzuetan hizkuntzen inguruan lanean diharduten guztien topaleku bihurtzen da Paris. Nork bere berrikuntzak azaltzeko, elkarren berri izateko, materialen trukaketa egiteko; hau da, zertan ari garen ezagutarazteko aukera ezin hobea.

Argazkian, HABEren zuzendari nagusia, Jokin Azkue, Eusko Jaularitzako Euskal Gizataldeekiko Harremanetarako zuzendaria den Josu Legarreta eta HABEko teknikaria den Jose Frantzisko Zinkunegi.

Milurte berriko Korrika

"Mundu bat euskarara bildu" goiburupean abiatuko da Korrika 12 Gasteiztik datorren martxoaren 29an. Hamaika egunez Euskal Herri osoko geografian zehar 2.100 kilometro egin ondoren, Baionan, apirilaren 8an, agurtuko dute euskaltzaileek AEK-k bi urtetik behin **atontzen** duen euskararen aldeko ekitaldirik jendetsuena. XXI. mendeko Korrika-k, bada, puri-purian dagoen munduaren globalizazioa **ardatz** hartuta, hizkuntza eta kultura gutxituen aldeko apustua **aldarrikatuko** du, globalizazioak kulturen isolamendua baino, elkarri **ekarpenak** eginez birtzeko aukera eskaini behar baitu.

Korrika 12k bertsolaritza omenduko du aurtan. Izan ere, euskararen ikuspegitik eta euskaraz, munduari egin dion ekarpena goraipatu nahi du, **sustrai**ei uko egin barik, garai berriei egokitzeko izan duen gaitasuna kontuan hartuz. Horrexegatik, bertsozaletasuna bultzatzen lan handia egin duen Euskal Herriko Bertsozale Elkarteari omenaldi beroa egingo dio Korrikak, eta horren bitartez, hortaz, atzoko eta gaurko bertsolari, gai-jartzaile, bertso-paper bilatzaile eta, oro har, bertsozale guztiek hartuko dute euskalgintzaren **gorazarrea**, Donostiako Kursaalaren, martxoaren 10ean, egingo den ekitaldiaren bitartez.

Gure hizkuntzaren aldeko errelebo-maratoiak ere izango du berrikuntzarik aurtan: Korrika 12ren web guneak ekarriko duena, hain zuzen ere. Hala, lau hizkuntzatan, hau da, euskaraz, gaztelaniaz, frantsesez eta ingelesez, aurreko eta aurtengo edizioetako ohiko informazioa (Korrikaz Korrika erabilitako **leloa** eta logotipoa, datak,

ibilbidea, omenduak, Korrika Kulturala, bideoklipa eta aurtan Fermin Muguruzak sortu eta kantatzen duen abestia) eskura jartzeaz gain, *Foro* eta *Korrika birtualean* parte hartzeko aukera eskainiko du aurreneko aldiz sarean paratutako guneak. Korrikaren web-orriara sartuz gero, nahi duen orori bere izaerari buruzko iritziak jaso eta bidaltzeko aukera emango dio Foroak. Halaber, milurte berriko Korrikak munduko edozein txokotan dauden euskaldunei bertan esku hartzea **ahalbideratuko** die, Korrika birtualean, kilometro bat erosteko aukera emanez. Partehartze horren ondorioz, *ziber-lekukoa* helaraziko zaie.

Euskararen aldeko kontzientzia suspertzea **xede** duen ekitaldiak, Nafarroa eta Iparraldeko **azpiegiturak** sendotzera bideratuko du aurtan bilduko den dirua. Zentzu horretan, eta edizioz edizio gizarteak eskaintzen duen konpromiso eta laguntza saritzeko, ohi denez, Korrika Kultural oparoa prestatu du AEK-k. Otsailaren 3an, Astigarragan antolatu zen AEK Txotx ekitaldiak eman zion hasiera egitarau kulturalari. Ondoren, bertso, musika, dantza, antzerki-emanaldi, pilota partida eta beste hainbat **ekimenen** txanda izango da. Bertsolaritzari dagokionez, esaterako, **arestian** aipatu moduan, bertsolaritzako garai esanguratsuenak antzetzeko dira, Kursaalaren egingo den omenaldian. Antzerkizaleak ere **gogotik** gozatuko dira, "Komeriante moduan" ikuskizunak bost emanaldi ekarriko baititu. Halaber, Munduko Musiken Jaialdia ikuskizunak hainbat kontzertuz gozatzeko aukera eskainiko du, martxoaren 9tik aurrera. Horrez gain, euskal musika entzun eta literatura eta kirolaren inguruan aritzeko aukera ere emango du, besteak beste, Korrika Kulturalak.

Gogoan hartu:

www.korrika.org

AHALBIDERATU.- Posibilitar.
ALDARRIKATU.- Proclamar.
ARDATZ.- Eje.
ARESTIAN.- Lehenxeago. *Un poco antes.*
ATONDU.- Prestatu.
AZPIEGITURA.- Infraestructura.
EKARPEN.- Aportación.
EKIMEN.- Iniciativa.
GOGOTIK.- Asko, erruz.
GORAZARRE.- Homenaje.
LELO.- Lema.
MILURTE.- Milenio.
SUSTRAI.- Zaina, erroa. *Raíz.*
UKO EGIN.- Renunciar.
XEDE.- Helburua. *Objetivo.*

Musikaren historia bideoan

Xirula-Mirula Elkartek lau bideo didaktiko berri argitaratu ditu *Musikaren historia* sailean. Zortzi hilabeteko lanaren emaitza dira DBHko bigarren ziklorako egin diren bideo hauek.

Aurretik eginak zeuden hainbat bideoren osagarri, aurren, Klasikoekin jarraitu nahi izan dute eta atal honetan beste 3 bideo egin dituzte:

- KLASIZISMOA
- ERROMANTIZISMOA
- EUSKAL KLASIKOAK (lehen)

Material honen helburu nagusia, musika-irakaslearentzat lagungarri izatea dela, azpimarratzen dute egileek. Musikaren historia landu nahi duenari, euskaraz egindako zerbait eskaini nahi izan zaio.

Lan hauek egiterakoan eskolak dituen helburuak eta interesguneak kontutan hartu dituzte. Baina, ez metodo edo musikari buruzko entziklopedia bat eginez.

Irakaskuntzari zuzenduak badaude ere, bideo hauek edozein musikazalaren gustukoak izatea espero dute egileek.

Bideoen egiturari dagokionez, musikarien biografiak garai bakoitzeko egoera politiko eta sozialaren arabera antolatu dituzte. Musikari bakoitzaren biografia laburra eta hainbat anekdota edo pasadizo ere kontatzen dira. Bestalde, biografiekin tartekatuz hainbat musika-pasarte entzuteko aukera eskaintzen dira. Izan ere, entzunaldiak musikariaren-gana hurbiltzeko aukera paregabea ematen baitute. Irudiei dagokionez, musikariak bizi izan ziren lekuetako irudiak grabatzen ahalegindu dira egileak, ahal izan denean behintzat.

Musikarien merkatu txikia bideoa:

Laugarren bideo honen helburu nagusia, gizartean musikak duen garrantzia eta presentziari buruzko hausnarketak egin eta ikasleen artean eztabaidak eta elkarriketak sortzea da.

Bada, beraz, zer ikusia eta entzuna material berri honekin. Zorionekoak musikazaleak!

Zozomikoteak

Apirileko lehen bi egun eta erdi: **tarte** horri esaten zaio zozomikoteak. Pello Zabalaen "Naturaren **mintzoa**" (Alberdania, 2000) liburu zoragarriak apirilaren 1ean aipatzen ditu: "Apirila beti izan dela xeble xamarra, portaera **ero antzekoa** duena, hori gauza jakina da. [...] **Ez dizu**, ez, batere fama onik. Eta, deskuidoan, neguak **luze jotzen** badu apirilean, zozomikoteei luzapena eskatuta, orduan **etsipenak joko** gaitu: *Apirilean negu, laborariok, gaixogu.*"

J. Duesok ere hizketagai ditu zozomikoteak "El mundo encantado de los vascos" liburuan. Bi istorio zahar dakartza: Zarauzkoa eta Ataungoa. Ataungo artzain batek, martxoko eguraldi **narratsak** eraginda "Ah, Martxoa, Martxo! **Diaa esker gaizto!**" esan omen zion. Horregatik, Martxok **men-deku** hartu nahi, eta hilabetea bukatzen ari zenez, Apirilari bi egun eta erdi eskatu omen zizkion artzainari ardiak akabatzeke. Eta Apirilak onartu! Hala Martxok **amildegitik** bota zituen ardiak eta artzaina Ubedin. Baina, artzainak **aker** baten adarre heldu eta **onik irten** zen. Begi bat galdua, baina!

AKER.- Macho cabrío, cabrón.

AMILDEGI.- Amiltokia. Precipicio.

ERO ANTZEKO.- Ero gisakoa. Algo loco/a.

ESKER GAIZTO.- Esker txarrekoa. Desagradecido/a.

ETSIPENAK JO.- Etsiak jo. Afligirse.

EZ DIZU.- Aizu, ez du. (zutanoa).

LUZE JO.- Luzatu. Alargarse.

MENDEKU.- Venganza.

MINTZO.- Hizketa.

NARRATS.- Kaskarra. Enrevesado/a.

ONIK IRTEN.- Onik atera. Salir airoso/a.

TARTE.- Aldiunea. Espacio de tiempo.

Hamaika trikimailu

Hizkuntza bat ikasten ari garenean normala da hainbatetan arazotxoak aurkitzea: hitz bat nola esaten den ez jakitea, ondo-koek ulertzen ez duten zerbait esatea, hitz egiten digunari ondo ez ulertzea, desanimatzea.... Eta hori bezain normala izaten da arazotxo horiei buelta ematea; hori, ordea, ez dugu denok modu berean egiten: nork bere estrategiak izaten baititu. Galdera hauen bidez zuk erabiltzen dituzunak ezagutu nahi ditugu:

AITZIBER SAN ROMAN

Pasaiako Udal Euskaltegiko irakaslea

BUPEko lehen kurtsoa egiten ari nintzela hasi nintzen euskara ikasten Ikasbiden, Donostiako gau-eskola batean.

Lehen ikasturte hartan ez nuen tutik ere esan eskolan, ez dakit zergatik, baina ez nuen ahoa irekitzen klasean. Bi ikasturte egin nituen Ikasbiden eta bigarrena amaitutakoan, udan, hilabete t'erdiko ikastaro trinko bat egin nuen Ilazkin. Hurrengo ikasturtea ere Ilazkin egin nuen, egunero ordu t'erdiz joaten nintzen, eta uda hartan Arantzara joan nintzen, baserri batera, hilabete batez. Ezin da inoiz esan hizkuntza bat dakizunik, baina baserritik itzultzean, nahiko ongi moldatzen nintzen.

1.- Hizketan ari zinela, zer egiten duzu esan nahi duzun hitza ezagutzen edo gogoratzen ez duzunean?

Normalean, gaztelerazko hitza "euskaratzen" nuen; hau da oihukatu esan behar banuen eta ez banekien, "txilatu" erabiltzen nuen.

2.- Eta... esan nahi zenuen hori oso korapilatsua iruditzen zitzaizunean?

Informazioa errazten saiatzen nintzen. Nahiko natural eta pentsatu gabe egiten nuen, nolabait, bloke handi bat, bloke txikiago batzuetan banatzea bezalakoxea zen.

3.- Zer egiten zenuen esandakoa ulertu ez zutela konturatzenean?

Berriz esaten nuen, baina, batez ere keinuak erabiltzen nituen.

4.- Eta... zurekin hizketan ari zen pertsona bati ulertzen ez zenionean?

Normalean, nirekin hitz egiten zuenari ez nion hitz egiteko aukera haundiegirik ematen; hau da, niretzat garrantzitsuena hitz egitea zenez, bada... hitz eta pitz aritzen nintzen. Dena den, solaskideari ulertzen ez nionean, berriz esateko eskatzen nion eta, behin baino gehiagotan ulertu nuelako itxura egin nuen; hau da, bestearen aurpegiaren arabera erantzuna eman izan nuen behin edo behin.

5.- Telebista, irratia... entzuten ari zarela, zerbait egiten duzu entzuten duzun hori hobeto ulertzeko?

Nik ikasi nuen garaian ez zegoen telebista euskaraz ikusteko aukerarik; irratiarekin zera egiten nuen: hitz gakoak entzudakoan, horretaz nekiena burura ekarri eta esan zutena berregiten saiatzen nintzen.

6.- Hitzetara etorritz... zerbait egiten duzu hitz berriak ikasteko? Zer?

Nik, hitz berriak ikasteko, erabili behar izaten nituen eta horixe egiten nuen: edo hizketan edo idatziz erabiltzen nituen.

7.- Eta... nahasten zenituen bi hitz bereizteko (sartu-atera, piztu-itzali, gelditu-gidatu, galdetu-galdu, esate baterako) zer trikimailu erabiltzen zenuen?

Ez zait inoiz gustatu hitzak horrela ikastea, nahasteko joera handia dudalako. Hala ere, oso normala da horrela agertzea eta nik egiten nuena bereiztea zen: bat ikasten nuen ondo eta gero, bestea bere "kontrako" bezala edo.

8.- Euskaraz zerbait irakurri behar duzunean, zerbait egiten duzu irakurtzen hasi aurretik? Zer?

Irakurtzen dudanaren arabera jokatzekoa da: artikulua edo erreportajea bada, gaiaz zer dakidan pentsatzen dut eta pentsatu dudan hori egiaztatzen jotzen dut. Nobela bat irakurtzen dudanean, berriz, aurretik ez dut ezer berezirik egiten, baina irakurtzean, paragrafo osoak irakurtzen ditut.

9.- Zerbait irakurtzen duzunean, zer egiten duzu ezagutzen ez duzun hitz bat topatzen duzunean?

Batetik, hitz horretaz dakidanaz baliatzen naiz, hau da "egutegi" hitza agertzen bada eta nik ezagutzen ez badut, "-tegi" atzizkiak zer esan nahi duen jakinda, esanahia asmatzen saiatzen naiz. Hori egin ondoren, nik uste dudanak kontestuan sentidurik duen ala ez begiratzen dut. Pistarik ez dudanean, kontestua erabiltzen dut hitzaren esanahia asmatzeko.

10.- Zer egiten zenuen gelditzen ez zitzaizun edo nahasten zenuen egitura gramatikal bat ikasteko?

Jo ta ke erabiltzen saiatu. Zailak iruditzen zitzaizkidan egiturak etengabe erabiltzen nituen hitz egitean. Esate baterako, erlatibozko esaldiak ikasteko, hitz egiten nuenean informazio pila bat ematen nuen erlatibozkoak erabiliz.

11.- Nola jokatzekoa da zerbait idatzi behar duzunean?

Segun zer idatzi behar dudana. Lagun bati eskutitza idatzi behar badiot, zer esango diodan pentsatu eta idazten hasten naiz. Beste idatzi batzuei ekin aurretik, eskema egiten dut. Idazten hastean, beti ziriborroa egiten dut, erdia edo ziriborroan idazten dut, ondoren garbira pasatzen dut eta hori izaten da amaitzen dudana. Pasarte bat korapilatsua iruditzen bazait, aparte idazten dut.

12.- Eta... zer egiten zenuen euskara ikastea oso zaila dela iruditzen zitzaizun egun horietan?

Oso gutxitan izan nuen inpresio hori; oso argi bainuen euskara ikasiko nuela. Niretzat garrantzitsuena hitz egitea zen eta edozein aukera aprobetxatzen nuen: bakarrik banengoen neure buruarekin hitz egiten nuen, ispiluarekin... eta, noski, euskaldun bat topatzera... gajoa! ez nion pakerik ematen.

DENBORAPASAK

ASMAZAN ASMAZAK

Armiarmak, badakizu, oso xomorro langile eta maratzak ditugu. Gure etxeko armiarma ere hala da, langilea oso, baina ez du egunero lan-kolpe bera egiten. Hasi, poliki hasten da eta pixkanaka gehitzen joaten da bere lan-erritmoa. Ez nolanahi ere gainera. Egunetik egunera lana bikoiztu egiten du. Gaur sarearen zati bat egiten badu, bihar bi, eta etzi lau egingo ditu.

Gure armiarma horrek, bada, hogeita hamar egunetan burutu du bere sarea, sabai osoa estaltzen duena.

Orain arte emandako datuekin asmatuko al zenuke zenbat egunetan egiten duen lan osoaren erdia?

ASMA, ASMA....

HAU DA HAU BURUHAUSTEA!

Luis gure etxe ondoko dendaren jabea da. Gaur, goizeko hamar eta erdietan banketxera joan beharra dauka eta etor litezkeen bezeroei abisua emanaz ohartxo bat idatzi du atean: "Ordu erdi barru itzuliko naiz". Bueltatu denean, hogeita hamar minutu beranduago, pentsatzen jarri eta konturatu da jarritako oharraren kontura bezero batzuk galduko zituela. Zer egin du, bada, gaizki?

KASKARREAN

Badator baporea Oriorantz marea eginda. Ura balego, ardoa edango, baina urik ez dagoenez, ura edan behar.

Askatuko al duzu korapilo hau?

Asmatzen ez badituzu, jo zuzenketa-orrira 40. orrialdera

LOGIKA-JOKOA

Erronda zeinen kontura?

Zortzi lagun elkartu zarete tabernan zerbait hartzeko. Baita gozoro hartu ere. Baina orain ordaintzeko garaia heldu eta, (beti izan ohi da taldean ideia argitsuak dituen) bakoitzak berea jarri orde, txinotara jotatzea proposatu du zuetako batek. Batzuek ez dakite zer den "txinotara jotatze" hori eta ideia bota duenak honela dio:

"- Jokalari bakoitzak gehienez hiru txanpon atera ditzake, ezkutuan jakina. Esku hutsak ere balio du. Bakoitzak aukeratzen du zenbat txanpon hartu, Otik 3ra. Gero eskuak bistan jartzen dira, ez txanponak. Ondoren jokalariek txandan-txandan esaten du bere ustez guztira zenbat txanpon dauden. Asmatzen duena ordaintzetik libratzen da. Eta jokoak berriro ekiten dio harik eta bakararra geratzen den arte. Eta horrek ordainduko du erronda".

Denok ados zaudete eta hastera doa joko. Oraingoan zeu hasten zara. Aurrenekoan libratu nahi baduzu asmatu behar duzu zortzi lagunek eskuetan guztira zenbat txanpon dituzten. Horretarako (hau tranpa da) pista batzuk emango zaizkizu:

- Imanolek Aitziberrek baino txanpon gehiago ditu, baina Olatzek baino gutxiago.
- Ikerrek nik adina txanpon ditu.
- Inork ez ditu bi txanpon atera.
- Jaionek eta Olatzek txanpon-kopuru berbera atera dute.
- Hiru jokalarik ez dute txanponik atera. Esku-hutsik daude.
- Nik txanpon bakararra dudanez, zenbat txanpon daude guztira, nirea barne?

JOKALARIAK	Aitziber	Imanol	Olatz	Jaione	Alona	Iker	Andoni	Ni
TXANPON-KOPURUA								

Saia zaitez jarraian dituzun galderei erantzuten:

1 Nork irabazi du aurtengo Paris-Dakar lasterketa?

- A) Juan Pablo Montoyak
- B) Jutta Kleinschmidt-ek
- C) Mika Hakkinen-ek

2 Nor izan da Suediako eliza luteranoan gotzain izen-datu duten lehen emakumea?

- A) Cristina Odenberg
- B) Cristina Almeida
- C) Cristina de Borbon

3 Zergatik da ezaguna Maria Montessori?

- A) Musikari bikaina izan zelako
- B) Film asko egin zituelako bere garaian
- C) Pedagogiaren iraultzaileetako bat izan zelako

4 Zein emakumek liluratu zuen J.F. Kennedy?

- A) Monica Lewinsky-k
- B) Marilyn Monroe-k
- C) Maria Callas-ek

5 Nork eman zuen zinema arloko masailekorik famatuena?

- A) Rita Hayworth-ek
- B) Ava Gardner-ek
- C) Lauren Bacall-ek

6 Nor izan zen Nobel saria jaso zuen lehen emakumea?

- A) Rigoberta Menchú, 1992an
- B) Pearl Buck, 1938an
- C) Marie Curie, 1903an

7 Nor da Tippi Hedren aktorearen alaba famatua?

- A) Mia Farrow
- B) Laetitia Casta
- C) Melanie Griffith

8 Zein zen Simone de Beauvoir-en lanbidea?

- A) Idazlea zen
- B) Medikua zen
- C) Piano-jolea zen

PERGAMINOA

Pergamino zahar honetan bokal guztiak ezabatu ditugu. Saia zaitez osatzen eta Emakumeei buruzko IV. Mundu Biltzarrean jasotako esaldi bat irakurriko duzu.

_m_k_m_ _n _ _rk_k_ b_ _l_ntz_ _ b_rd_nt_s_n_ g_r_p_n_ _t_
h_rr_ _n _rt_k_ p_k_b_d_ _n _zt_p_ d_

LETRA-ZOPA

Ea zer moduzko memoria duzun!

Letra-zopa honetan aurkitu behar dituzun hitzak ale honetako azalean irudikatu dugun emakumearen gainean azaltzen diren hamar objekturenak dira. Gogoratzeko ez badituzu, begiraiozu berriz ere marrazkiari.

T	E	L	E	F	O	N	O	A
A	N	I	G	A	T	R	A	Z
N	K	A	L	U	L	I	P	E
P	J	D	I	S	U	R	N	G
O	N	A	K	L	E	T	H	U
I	E	R	R	A	T	Z	A	T
A	R	R	O	B	R	A	U	E
E	R	O	G	E	T	S	R	G
I	B	P	I	A	H	Z	R	I
K	X	A	A	F	G	B	A	A

ZUZENKETA-ORRIAK

Gaurgero

MISS BATEN TOPIKOAK PUSKATZEN DITUZTEN
EZAUGARRIAK:

- 40a jazen du
- Biologia ikasten ari da
- Elhuyar aldizkariko harpidedun eta irakurlea da
- Kirolari aparta da

BIZILEGE APARTAK

- ✓ Epai-lanetan aritu zen **lehen emakume beltza**
- ✓ **Emakume** horren ustez
- ✓ **Abokatu** gaztea zela
- ✓ *Apartheid*-sistemaren, presoen eta biktimen defendatzaile sutsuenetakoa
- ✓ **Epaile** izateaz aparte, **pertsona konprometitua** da
- ✓ Pillay andrea
- ✓ Pillay

KULTURONTZIA

Hitz beste eginez

Hots egin nuen nire artean: *oihu egin nuen, ahoskatu nuen, ~~deitu~~ nuen...*

Errepikatu nuen jarraian: *berriz esan nuen, ~~berriz aipatu~~ nuen...*

Esan nuen hirugarren aldiz: *errepikatu nuen...*

Pentsatu nuen jarraian: *bururatu zitzaidan, hausnartu nuen...*

Etorri zitzaidan segituan burura: *gogoratu zitzaidan, gogora etorri zitzaidan, bururatu zitzaidan...*

Esan nion nire buruari: *konturatu nintzen, adierazi nuen nire baitan...*

Hots egin nuen jarraian: *oihu egin nuen, ~~deitu~~ nuen...*

Asmatu nuen hurrengoan: *otu zitzaidan...*

Onartu nuen nik nirekiko: *esan nuen, ~~aitortu~~ nuen...*

ZUZENKETA-ORRIAK

ASMAZAN ASMAZAK

Ez da zenbaki askorik egin behar, bezperan egingo du lanaren erdia; hau da, 29. egunean.

HAU DA HAU BURUHAUSTEA!

Dendariak, jarritako oharrean jarri behar zuen: hamaiketan itzuliko naiz. Bestela, hamarrak eta hogeietan datorren bezero batek, adibidez, pentsa zezakeen Luis atera berria zela eta, beraz, hogeita hamar minutu itxoin beharra zeukala. Oharra behar bezala jarri izan balu, ez zukeen bezero hori galduko.

KASKARREAN

Ura balego, itsasontzia lurreratuko litzateke eta, beraz, arrantzaleak ardoa edatera joango lirateke barkutik kanpo. Ez dagoenez, ezin itsasontzia lehorreratu, beraz, ura edan behar itsasontzi barruan, aurreko egunetan bukatu baitute ardoa.

LOGIKA-JOKOA

JOKALARIAK	Aitziber	Imanol	Olatz	Jaione	Alona	Iker	Andoni	Ni
TXANPON-KOPURUA	0	1	3	3	0	1	0	1

Beraz, guztira: 9 txanpon

PERGAMINOA

Emakumeen aurkako biolentzia berdintasuna, garapena eta herrien arteko pakebidean oztopo da.

EZETZ ASMATU

1 B) 2 A) 3 C) 4 B) 5 A) 6 C) 7 C) 8 A)

LETRA-ZOPA

T	E	L	E	F	O	N	O	A
A	N	I	G	A	T	R	A	Z
N	K	A	L	U	L	I	P	E
P	J	D	I	S	U	R	N	G
O	N	A	K	L	E	T	H	U
I	E	R	R	A	T	Z	A	T
A	R	R	O	B	R	A	U	E
E	R	O	G	E	T	S	R	G
I	B	P	I	A	H	Z	R	I
K	X	A	A	F	G	B	A	A

Kraslearen koaderno

HADE 312

ZURE IDATZIAK HOBETU NAHI AL DITUZU?

Hilabetez hilabete ari gara aldatzen *IKASLEAREN KOADERNOA* izenez bataiatu genuen atal hau. Eta oraingoan atal berri bat eranstea pentsatu dugu, bere izenburuak adierazten duen bezalaxe, idatzia hobetzeko proposamenak jasotzen dituen atala, hain zuzen ere.

Horretarako, irakasle eta idazle diren lagun batzuei eskatu diegu hilerio idatziaren gaineko aholku batzuk emateko, gure idazlanak hobeto egiten lagunduko digutelakoan.

Ale honetan Pako Sudupek, idazle eta irakasle denak, proposatuko dizkigu urrats batzuk.

Ea etekinik ateratzen diezun!

IDAZLANAREN ESKEMA (1)

Gaia emana dugu; gure kasuan, *Emakumea gure gizartean* eta idazlana egin behar. Gaiarekin batera galdera batzuk ere eman dizkigute edo argazki batzuk erakutsi, hots, ez dugu gai hutsetik abiatu behar. Idazlanaren izenburuari ondo begiratu —kasu honetan oso irekia da—, eskema egin, hau garatu eta ondorioren bat ateratzearekin egina dugu. Hain erraza balitz! Ez, ez da hain erraza.

Denok ditugu, gutxi edo asko, geure buruan gordeak esperientziak, oroitzapenak, irakurketak; eta, lehenago aipatutako galdera, argazki eta gainontzekoekin piztu bezala egingo zaizkigu. Arazoa izaten da gauza mordo eta etortzen zaigula burura, eta hauei ihes egiten ez uzteko harrapaka idazten hasi nahi izaten dugula. Idazteari ekin baino lehen hobe da ideia nagusi bat aukeratzea, ideia bat, idazlanaren muina, funtsa izango dena begiz jotzea. Zer da hori?, esango duzu; ez dut ulertzen.

IDEIA NAGUSIA AUKERATU

Denok dakigu lehen emakume gutxi egiten zutela lan etxetik kanpo, etxearen eta umeen ardurak izaten zituztela nagusiki; orain, aldiz, gero eta emakume gehiagok egiten du lan edozein arlotan. Hala ere, kasu askotan, etxetik kanpo lan egiten duen emakumeak, etxe barruan ere jarraitzen du langile nagusia deno ia bakarra izaten, eta hortik konponezinak eta nahigabeak.

Beno, aurrekoarekin ados bazaude, zure ideia nagusia honelatsu adieraz daiteke: *askotan, gizona traba zaio emakumeari, oztipo, berdintasunaren bidean.*

Zure ideia beste hau izan daiteke: *emakumearen etsairik handiena ez da gizona bere burua baizik, urte luzeetako historiak dauka bere kateetan atxilotua; beraz, bestelako ideia nagusia. Edota hirugarren batentzat, arazo honetan beste askotan bezala problema handiena gure hipokrisia da, gauza bat esan, eta egin beste bat egiten dugula, berdintasuna predikatu eta desberdintasuna praktikatu.*

Horra hiru ideia nagusi, gure idazlanari koherentzia emateko lagungarri onak izan daitezkeenak. Bat aukeratu

behar, orain!

IDEIA LANDUZ SARRERA EGIN

Azkenak zirikatzen nau gehien, eta horrixek helduko diot. Ea zer deritzozuen sarrera honi:

Gaur egun galdeiozu edozein gaztetxori ea emakumearen eta gizonaren arteko berdintasuna ondo ikusten duen, eta baietz esango dizu, bizkorretik gehiegi ez duten xaloren batzuek izan ezean. Orain galdeiozu bere etxean nork laguntzen dion amari etxeko lanetan, eta neska bada berak esango dizu, eta mutila bada, arrebak. Eta hori gaztetxoekin gertatzen bada, zer ez da gertatzen helduagokoekin: gauza bat esan eta egin beste bat egiten dugula alegia.

Ikusten duzuenek, hasiera-hasieratik azaldu dugu zein den gure ikuspegia. Beste aukera bat da hasieran agertu beharrean azkenera arte gordetzea; hartara, idazlanari suspense-puntua emanez. Horrela egitera, baliteke tira gehiago izatea testuak, erakargarritasunean irabaztea. Hala ere, irakurle, gehiegizko ohiturarik ez baduzu idazteko, sarreran bertan zure ikuspegia azaltzeak lagun diezazuke gehiegi ez "galtzen" idazlanean.

Goazen aurrera. Bizpahiru paragrafo behar ditugu orain frogatzeko adierazi duguna aditzera emateko baditugula arrazoiak, sendoak gainera. Zer bururatzen zaizue? Inspirazioa noiz etorriko gora begira jartzea baino hobeko dugu sarrerari zorrotz begiratzea, ea idazteko biderik erakusten digun, hariren bati tira egiteko.

Alde batetik gaztetxoek kasua aipatu dugu. Teorian berdintasunaren alde daudela; orain, praktikan, berdintasunik ez dela. Ez dugu batere zehaztu zergatik gertatzen den hori. Garapenean sartuko dugun puntu bat horixe izan liteke, hots, gertaera horretan gurasoek duten zerikusia, auzokoek. Beste puntu bat garbi dago -logikoa da helduen jokabidea aztertzea izan behar duela; izan ere, esan dugu gaztetxoetan teoria eta praktika ez daudela uztartuak, eta helduen kasuan are gutxiago. Beraz:

GARATZEKO PUNTUAK

- Gaztetxoek zer ikusi hura ikasten dute, etxean nahiz auzoan.
- Helduak ere lehenago gaztetxo izan ziren, eta gaztetan ikasitakoa helduaroan errepikatu egiten dute.

Puntuok garatu ondotik, ondorioa ateratzea tokatuko zaigu, egindakoa laburbiltzea edo irtenbideren bat proposatzea Hitz gutxitan, sarreran adierazia eta garapenean frogatua jaso ondoren, honako ideia honekin amaitu dezakegu idatzia:

AMAIERA

Teoriatik praktikarako bidean zergatik ez erakutsi umeei ikastetxean lisatzen, garbigailua martxan jartzen, sukalde lanean...

Zer deritzozu irakurle? Ez al zaizu iruditzen idazlan itxurazkoa egiteko gaia badugula hemen? Garatzea falta puntu horiek. Zergatik ez zara animatzen? Hurrengorako ere zerbait utzi beharko dugu.

Laburbilduz, ez da beharrezkoa idazlan guztietan zure ikuspegi zehatza azaltzea, baina ideia, ikuspegi, jarrera nagusi bat izateak laguntzen du testuari koherentzia ematen. Ildo honetan, honakoak aipatu ditugu: izenburuari arreta jarri, handik eta hemendik sortutako ideietatik bat aukeratu, eta hortik abiatutik sarrera biribildu. Sarrerarekin harira datozen puntuak markatu, eta amaiera zein izan litekeen asmatu.

Horra hitz gutxitan proposatua. Gustu baduzu on egin!, Eta ez ahaztu puntuak garatzeko egin dizugun gonbita. Agur eta adiorik ez!

Pako Sodupe

Orain, ikasle hori, hainbat aholku irakurrita, saia zaitez praktikara eramaten. Idazlana osatzen baduzu, bidalguzu eta bueltan hainbat ohar bidaliko dizkizugu.

EMAKUMEA GURE GIZARTEAN

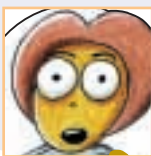

saioa

gure ikasle saiatua
"Txantxangorria
euskaltegia
irratian"

Komikian irakurri duzun istorioa benetan ari da gertatzen euskaltegi batzuetan, hainbat talde ari baitira parte hartzen HABE eta EUSKADI IRRATIaren artean antolatutako lehiaketan.

- Ba al zenuen lehiaketa honen berri?
- Entzun al duzu saioaren bat? Noiz? Gustatu al zitzaizun? Zergatik?

Oraindik ere ez baduzu irratsaioa entzun, gogoratu: asteazkenetan arratsaldeko lauretatik aurrera *Lauretan Babel* irratsaioan, Euskadi Irratian.

Komikian azaldu den bezalaxe, lau dira egin beharreko frogak. Balora itzazu zailtasunaren arabera:

	1	2	3	4	5
1. FROGA: EGOERA ANTZEZTEN	☐	☐	☐	☐	☐
2. FROGA: KALERA INFORMAZIO BILA	☐	☐	☐	☐	☐
3. FROGA: IRRATSAIOA	☐	☐	☐	☐	☐
4. FROGA: KANTA	☐	☐	☐	☐	☐

- Zein da, zure ustez, politena? Zergatik?
- Parte hartuko al zenuke horrelako lehiaketa batean? Zergatik?

Idatzizkiguzu zeure oharrak eta bidali!

► ADISKIDE GAIZTOAK (8)

Atal honetan jaso nahi izan ditugu erdal mailegu izanik, euskaraz beste esanahi bat hartu duten moldeak. Bi hizkuntzetan (euskaraz eta gaztelaniaz) bizirik daudenak baina adiera desberdina dutenak, hain zuzen.

Ale honetan,

ENBARAZU

Euskarazko hitz hau irakurrita, lehenengo kolpean pentsa liteke gaztelaniazko EMBARAZO hitzarekin baduela zerikusirik. Bada, oso bestelakoa da bere esanahia. Ikusi, bestela:

Kendu zaitez enbarazutik!

Jasoko al duzu kutxa hori, enbarazuan dago-eta!

Beraz, *haurdunaldi* hitzaren parekoa ez, baizik eta *traba*, *oztopo* hitzen sinonimo da.

hitzak egin gaitu

korrika
bertsolaritzari omenaldia

bertsolaritzaren 200 urte taula gainean

Kursaaleko
auditorium-ean

hitza, doinua eta irudia

martxoaren 10ean,
arratsaldeko 7,30etan

korrika

æk

Euskal
Herriko
Bertsotale
Elkartea

HADE

eta

euskadi*irratia*

EUSKARA HOBETZEN

Euskaraz janzteko, egunero, goizeko 7:00etako, eguerdiko 13:00etako eta iluntzeko 19:00etako albistegien aurretik

EUSKALTEGIAK IRRATI-JOLASEAN

Lauretan Babel saioan, euskaltegien arteko lehiaketarekin arratsaldea gozatzeko, asteazkenero 16:00etatik aurrera

EUSKALKITEGIA

Goizean Behin saioan, euskalkiak dastatzeko, egunero 10:45etatik aurrera